Poštnina plačana v gotovini. Posamezna štev. Din 1.—
Leto XX. V Ljubljani, 1. julija 1937. Št. 27.

DOMOVINA

Upravništvo „Domovine" v Ljubljani, Knaflova ulica 5
Uredništvo „Domovine", Knaflova ulica 5/II., telefon 3122 do 3126

Izhaja vsak četrtek

Naročnina za inozemstvo: četrtletno 9 Din, polletno 18 Din, celoletno 36 Din; za inozemstvo razen Amerike: četrtletno 12 Din, polletno 24 Din, celoletno 48 Din; Amerika letno 1 dolar. — Račun poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani, št. 10.711.

Poglavje o trpljenju naših kmetov

Od kmečkega zadolženca v Prekmurju smo prejeli dopis, iz katerega je razvidno žalostno stanje slovenskega kmeta. Dopisnik morda gleda bolj na razmere v svojem okolišu, vendar njegova izvajanja v glavnih obrisih veljajo tudi za ostale kraje Slovenije!

V raznih listih smo brali, da je v dravski banovini le ena tretjina kmečkih dolžnikov plačala prvi obrok. Ako pogledamo po naših občinah, se nam pokaže slika, po kateri bi lahko kmete dolžnike razdelili v glavnem v tri skupine. V prvi skupini so kmetje, ki imajo lepa posestva, a malo dolga, ki se je pa znižal za polovico. V vojni niso bili in torej ne čutijo posledic vojne. Ti so že plačali prvi obrok. V drugi skupini so kmetje, ki so bili na bojiščih vsa leta in doma niso imeli za delo nikogar. Po končani vojni so našli doma le opustošenje. Zadolžili so se, ker so morali popraviti poslopja in nakupiti živino in druge reči. Obroka ne morejo plačati. V tretji skupini so kmetje, ki so bili istotako v vojni vsa leta. Po prevzemu posestva so morali dajati velik preužitek, izplačati deleže dedičem in popraviti poslopja, ki so razpadala. Zadolžili so se in ker so vzeli posojilo pri zasebnikih, ki imajo manj vrednosti kakor dolžniki sami, se jim dolg niti ne zniža. Tudi ti ne morejo obrokov plačati.

Zdajšnje razrvane razmere na kmetih so v glavnem posledice vojne. Ako bi kmet ne bil v vojni, bi bil vsaj manj zadolžen. Na to bi se bilo treba tudi ozirati pri razdolžitvi. Zdaj je pa tako, da je tisti, ki je v vojni najmanj trpel ali pa nič, bolj razdolžen, kakor pa tisti, ki je moral zapravljati v vojni zdravje in premoženje. Ubogi dolžnik mora prositi na sodišču za znižanje svojega dolga, če presega 25.000 Din. Zakaj bi ne prosil tisti za znižanje, ki znižanja ni zaslužil. Mi, ki smo trpeli po strelskih jarkih, smo si znižanje krvavo zaslužili. Davčna uprava je razglasila, da bo začela izterjevati prvi obrok. Med ljudmi se čuje le eno vprašanje: Kje naj vzamemo denar? Še za sol ga ni, davek je na dolgu, goli in bosi smo, kruha mnogi kmet že mesece nima, ker je bila letina slaba.

Ako prosi kmet za posojilo pri denarnem zavodu, mu rečejo, da denarja ni. Ako prosi pri privatniku, pravi ta: »Imam denar, pa rajši ležim na njem.« Eden in drugi seveda ne posodita kmetu, ker ne vesta, če jima bo mogel vrniti. S čim, za božjo voljo, naj plačamo obrok? Živina, kar je še imamo, je zarubljena za davek. Ko je prišel pred leti kmet v denarno zadrego, se je takoj vsak upnik vknjižil za svojo terjatev na posestvo. Zlasti trgovci so v tem pogledu trdo postopali. Zaradi 1000 Din dolga so kmalu še naredili do 400 Din stroškov, ker so tožili z odvetnikom, ki je dolžni znesek vknjižil na posestvo. Živina je pa šla na prisilno dražbo za stroške odvetniku. Nikogar ni bilo, ki bi se zganil in preprečil to neusmiljeno postopanje s kmetom.

Mnogo smo že pretrpeli, a trpeli smo voljno, ker se nam je obetala razdolžitev. Samo upanje na razdolžitev nas je krepilo. A kakšna je ta razdolžitev? Takšna, da nam bo Privilegirana agrarna banka, ker ne bo mogla drugače dobiti denarja, bo prodala naša posestva in mi bomo šli s trebuhom za kruhom. Kmet ljubi svojo od roda do roda podedovano, z znojem naših prednikov prepojeno zemljo, zdaj pa mu grozi, da ga bodo pognali z nje. Pomisliti je treba, da kmet ni zašel v dolgove po lastni krivdi, ampak je to le posledica zaradi vojne razrvanih gospodarskih razmer. Padec cen je kmeta uničil in le dvig cen ga bo rešil. Vse uredbe in vsi odplačilni načrti ne pomagajo nič, če kmet nima denarja.

Izkušeni stari kmet se je o tej razdolžitvi takole izrazil: »Neki človek se je potapljal v veliki reki. Prišli so reševalci in se pogovarjali, kako bi ga rešili. Čeprav bi ga lahko rešili z eno odločno kretnjo roke, tega niso storili, ampak so polovico vode izpustili iz struge in utopljencu rekli: zdaj se pa reši, če se moreš, ali pa poginil« Tudi manj kakor polovica vode zadostuje, da človek utone. In taka je tudi ta razdolžitev.

Čemu se stavi kmet v dravski banovini v eno in isto vrsto z bogatimi kmeti v Vojvodini in drugod. Ali ne bi mogel kmet, ki ima 30 oralov zemlje in le 10.000 Din dolga, ki se mu zniža na 5000, prej plačati svojega dolga kakor v 12 letih? Zakaj se ne bi kmetu, ki ima 20 oralov zemlje in 40.000 Din dolga, ki se mu niti ne zniža ali pa komaj za malenkost, ne dovolil daljši odplačilni rok? Hvaležni smo našim poslancem, ki so ob proračunski razpravi orisali položaj slovenskega kmeta, ki je vse prej kakor rožnat.

Sokolsko zmagoslavje v Skoplju

V veličastnem sprevodu je bilo 10.000 Sokolov in Sokolic

V nedeljo in ponedeljek si je ob udeležbi preko 10.000 Sokolov in desettisočev drugega občinstva v Skoplju vršil V. pokrajinski zlet Sokola kraljevine Jugoslavije. Zlet je bil združen s proslavo 25-letnice, odkar je bila Južna Srbija osvobojena izpod tujega jarma. Pri prvi javni telovadbi v nedeljo je nastopilo okrog 8000 Sokolov in Sokolic. V močnih oddelkih se je pridružila sokolskim telovadcem tudi naša vojska, ki je bila deležna še prav posebnih počastitev.

V ponedeljek, na Vidov dan so zletne svečanosti dosegle svoj višek s slavnostnim sprevodom, v katerem je bilo 10.000 Sokolov in Sokolic, na katere je med sprevodom ves čas cvetje kar deževalo. Navdušeni vzkliki ogromne množice gledalcev so pričali, da je sokolstvo na zmagovitem pohodu tudi v Južni Srbiji.

Veliko slavje naših rojakov v Nemčiji

bo letos 15. avgusta v Marlu, ko bodo razvili krasen prapor

Zveza jugoslovenskih narodnih delavskih društev v Nemčiji praznuje letos 15letnico. Mnogo dobrega je že storila v tem razmerno kratkem času. Spomniti se je treba, v kakšni zmedi so se naši rojaki v Nemčiji znašli ob koncu svetovne vojne in kaj vse so morali prestati, ko je denar izgubljal veljavo, ko je nastopala lakota, ko so premnogi izgubili vsakdanji kruh. Ves ta čas se je naša narodna zveza trudila ne samo za svoje člane, temveč za vse rojake. Zvesto je hkratu vzdrževala stike s staro domovino in skrbela, da kolikor mogoče pridobi slovenskim delavcem med Nemci potrebno veljavo. Z vztrajnim delom ji je mnogo uspelo, to mora vsak priznati. Danes je slovenska kolonija v Vestfaliji in Porenju ne samo najštevilnejša, marveč tudi najuglednejša in to v zelo veliki meri po zaslugi zveze, ki šteje 38 moških društev v vseh važnejših industrijskih krajih omenjenih dveh pokrajin in 18 ženskih društev. Vsem so na čelu sami preizkušeni zavedni rojaki in rojakinje. Pisarna zveze je v Essenu, vodi pa jo Pavel Bolha. Geslo zveze je: Bodimo složni in zavedni!

Posebno v zadnjih letih se je naša kolonija v Nemčiji zelo uveljavila. Med svoje zveste prijatelje šteje vrsto uglednih mož, zlasti pa ji je naklonjeno nemško časopisje. Šele nedavno je ugledni nemški urednik Gerhart Kill, ki prebiva v Buerju in je vedno med našimi ljudmi, napisal o naših ljudeh celo stran v velikem dnevniku, ki izhaja v Essenu. Opis je bil opremljen s slikami našega generalnega konzula Dušana Pantiča iz Düsseldorfa, predsednika Pavla Bolhe, mladinskega zbora iz Marla, moškega društva iz Gladbecka in ženskega iz Bottropa. Gerhart Kill je opisal zgo-

dovino naše kolonije vse od pričetka priseljevanja Slovencev v Nemčijo, to je od okoli l. 1880. Zapisal je na koncu: Odkar so v Nemčiji novi možje na vladi, se je razveseljivo povečalo sodelovanje jugoslovenske kolonije pri meddržavnih prijateljskih odnošajih Nemčije in Jugoslavije. V koloniji se krepko drži jugoslovenska nacionalna linija in se poglablja delo za medsebojne odnošaje. Med slovenskimi ljudmi v Nemčiji živijo stare domače šege dalje. Narodne in domače slovesnosti se opravljajo tu prav tako kakor doma. V raznih jugoslovenskih pevskih odsekih živi zaklad domače narodne pesmi dalje. Da, prvi priseljenci danes prepevajo v jugoslovenski koloniji marsikatere pesmi, ki so v domovini že skoro pozabljene. Različne običaje iz domovine so si naši Jugosloveni ohranili skozi desetletja med nemškimi šahti, zlasti pa so ohranili svojo materinščino, ki se deduje od roda do roda. Vsako poletje se popeljejo ti ljudje za nekaj tednov v svojo staro domovino. Pa čeprav je neznansko veliko veselje ob svidenju v stari domovini s sorodniki in prijatelji, se vestfalski Slovenci vendar spet radi vračajo nazaj med rudnike.«

Tako je torej napisal ugledni nemški novinar. Še več pa se bo pisalo letos o naših rojakih v Nemčiji, ko bodo avgusta imeli nenavadno lep praznik. Na Veliki Šmaren bo namreč Zveza jugoslovenskih narodnih društev svečano razvila svoj prapor, ki je krasno umetniško delo osrednjega urada za domačo obrt v Ljubljani. Rojaki iz vse kolonije se bodo 15. avgusta zbrali v Marlu in se poveselili od vsega srca, saj bodo praznovali dan velike zmage, kajti njihovo stanje se je silno izboljšalo v primeri s stanjem pred nekaj leti. Zdaj spet lahko z večjim zaupanjem zro v bodočnost. Nihče jih ne ovira v njihovem društvenem delovanju in spoštovani so kot najmarljivejši delavci. Nemci cenijo zavedne, poštene in značajne ljudi, zaničujejo pa neznačajnost in odpadništvo. Prav zato uživajo naši vrli rojaki tako lep ugled.

K svoji proslavi vabijo naši ljudje v Nemčiji tudi goste iz Jugoslavije. Zlasti želijo, da bi prišla kakšna večja skupina v narodnih nošah, ker sami teh ne premorejo, radi pa bi Nemcem pokazali njih lepoto. Če je kdo letos namenjen v Nemčijo, naj torej svoje potovanje uredi tako, da bo lahko 15. avgusta pri proslavi v Marlu. Izletniki iz domovine lahko hkratu obiščejo pomembno razstavo »Ustvarjajoči narod« v Düsseldorfu, kjer je tudi naš generalni konzulat. Vrnil pa bi se v domovino z onimi rojaki iz Nemčije, ki se kmalu po proslavi odpeljejo s posebnim vlakom v Jugoslavijo. Opozarjamo že danes na slovesnost v Marlu, nekatere podrobnosti glede udeležbe in proslave pa bomo še sporočili.

Sirov napad na mirne Sokole

Sv. Marko pri Ptuju, junija

V ptujski okolici so pretepi in poboji zelo pogosti. Z ničemer drugim kakor s pošteno vzgojo in izobrazbo se da iztrebiti sirovost. Sokolska društva si resno prizadevajo, da kolikor mogoče skrbe za duševni in telesni preporod naroda. A kako jim to prizadevanje plačujejo prav tisti, ki so prvi poklicani širiti krščansko ljubezen, nam priča naslednji dogodek:

Pri Sv. Marku je živahno društveno življenje. V cerkveni dvorani delujeta Bralno društvo in telovadni fantovski odsek, ki ga je ustanovil kaplan Janko Rojht, ki je pred približno pol letom prišel k nam in mu postavil na čelo občinskega tajnika Martina Ciglarja. Njih delovanje je zlasti v obrekovanju, izzivanju in strahovanju nacionalistov, predvsem pa Sokolov. Skromna je naša sokolska postojanka. Vsega nam nedostaja. Edino pogum in voljo imamo, da živimo in delamo po sokolskih načelih. V naših vrstah so sami preudarni možje in fantje. Nikogar ne izzivamo. Toda geslo naših nasprotnikov je: Dol s Sokoli! Zato nas hočejo pobiti. Napad nedavno nedeljo je dovolj jasno pokazal, kako divjaško je hujskanje proti Sokolu.

Omenjeno nedeljo je bil v Dornavi zlet četi ptujskega sokolskega okrožja. Na sporedu je bilo tudi tekmovanje za četni prapor, ki ga vsako leto pokloni matično društvo svoji najboljši četi. Do letos so Markovčani branili ta prapor, letos so si ga pa osvojili Dornavčani. Z razvitim jugoslovenskim praporom so Markovčani odkorakali na pot. Pred cerkveno dvorano je že takrat stala gruča izzivačev in kričala. Okrožni nastop v Dornavi je uspel. Udeležilo se ga je nad pričakovanje mnogo sokolskega občinstva. Prav ta nastop je dokazal, da je napredovanje sokolske misli tudi v našem srezu nezadržno. V Dornavi ni bilo izgredov. V prvem mraku smo Markovčani prišli domov. Pred šolo smo se razkropili, le nekaj nas je še ostalo, in sicer štiri učiteljice, tri dijakinje in štirje študentje, ki jim pretepi pač niso pri srcu. Mirno smo se razgovarjali. Toda kmalu je prišlo do drugačnega razpoloženja. Po cesti so prikolesarili člani fantovskega odseka, to se pravi Orli. Vodil jih je Ciglar. Vinjeni so prišli iz županovega vinotoča. Že skozi vas, posebno pa pred hišami, kjer je doma kakšen Sokol, so vpili: »Živeli Orli! Dol s Sokoli!« Ko so prihrumeli mimo nas, so se ustavili, začeli vpiti in groziti. Mi smo ohranili mirno kri in nismo zbežali. Ko pa smo se naposled poslovili z vzklikom »Zdravo!«, so se izzivači spravili k napadu. Razbijali so po šolskih vratih, enega pa so obkrožili in bi ga bili najbrže na mestu pobili, če se ne bi bil umaknil. Med tem se je iz Zabovcev, kjer je bil na obisku pri svojem bratu, pripeljal neki Sokol in takoj so ga izzivači nahrulili: »Ta je tudi pes!« Ničesar hudega slutečega so začeli biti po glavi. Tedaj se je napadenec zavedel, s kakšnimi ljudmi ima opravka in je v obrambi nabunkal kolovodjo Ciglarja, ki so ga nato prepeljali v bolnišnico.

Ugotovljeno je, da so pretepači vse popoldne pili v županovem vinotoču. Z njimi je bil tudi kaplan Rojht. Zadeva se bo seveda obravnavala na pristojnem mestu in priče bodo izpovedale, odkod so napadalci dobili kole in kdo jih je hrabril, ko so tolkli po zaklenjenih šolskih vratih. Na pristojnih mestih bomo razkrinkali vso vzgojo fantovskega odseka in vse udeležence tega napada. Poškodbe, ki jih je dobil glavni izzivač Ciglar, niso nevarne, kajti že drugi dan se je vrnil iz bolnišnice. Očitno je bil njegov prevoz v Ptuj preračunan.

Politični pregled

Druga francoska vlada ljudske fronte pod predsedstvom Camilla Chautempsa se je predstavila poslanski zbornici in senatu. Hratu je predložila zbornici v razpravo načrt zakona o obsežnih pooblastilih za ozdravljenje državnih financ.

Gre za preprečenje bega denarja iz Francije in za odstranitev primanjkljaja v državnem gospodarstvu.

MIRKO BRODNIK: 10

JUBEZEN NE UMRE

Potem je bila še ena pošnja, naj ji oče in mati beg oprostita, nazadnje pa lepi pozdravi in naslov, kjer je zdaj v službi in kamor naj ji pišeta, če bosta seveda utegnila.

V splošnem pismo torej še ni kazalo nikakšnega pravega kesanja zaradi nepremišljenega bega, in to je Kačarja in Kačarico kar malo zbodlo.

»Kakor si je postlala, tako bo spala,« je dejal Kačar in se zamislil. O, njemu se je časih v mladih letih hudo godilo, toda da bi bil od doma pobegnil, ne, kaj takšnega mu ni nikoli prišlo na misel. Povedal je to svoji ženi.

»In tako daleč!« se je ta zgrozila. »Oh, kakšni so zdaj mladi ljudje!«

»Da, tako daleč,« je kakor zvest odmev ponovil Kačar.

Če bi bila oba vedela, kako blizu je v resnici Marija. Samo nekaj ur daleč, samo nekaj ur.

X.

Pri vojakih

Janeza je zaneslo daleč v Srbijo. Izprva se je bal, da se pri vojakih ne bo prav dobro počutil, toda kmalu je videl, da ni tako hudo, kakor si je mislil. Uboganja je bil vajen, napornega dela pa tudi. Sicer pa služba ni bila hudo težka. Malo potrpeti je bilo v začetku res treba. Zgodnje vstajanje in vse drugo, kar je z vojaščino v zvezi, mu je prišlo kmalu v meso in kri.

Tudi hrane, ki je dotlej ni bil vajen, se je kmalu navadil. V svoji četi je imel nekaj tovarišev, ki se je z njimi dobro razumel, in ti so mu pomagali prebiti marsikatero uro, ki bi mu bila morda drugače dolgočasna in bridka.

Prost ni bil mnogo, komaj toliko, da si je v začetku lahko ogledal mesto, kamor ga je bila zanesla vojaška služba. Od nekega tovariša je tudi dobil nekaj knjig. Ta tovariš, ki je bil prav tako s kmetov kakor on, je upal, da bo dobil pozneje kakšno boljšo službo v mestu, in je zato nameraval napraviti izkušnje čez nižjo gimnazijo, ker je vedel, da je treba za mestno službo nekaj več znanja. Iz teh knjig se je tudi Andrej učil. Videl je, da učenje prav za prav ni bog ve kako težavno, in ker mu je razen koristi prinašalo tudi to, da mu je hitreje tekel čas, se ga je z vso vnemo oprijel. Bolje mu je šlo od rok kakor tovarišu, ki mu je dal knjige, in to ga je k delu še bolj izpodbodlo.

Seveda pa pri tem ni pozabil Marije. Kadar je le malo utegnil in kadar mu je bilo srce tako polno, da ga je moral iztresti, ji je vselej pisal. V prvih pismih ji je popisal, kako se mu godi in kaj počenja. Omenil ji je tudi svoje učenje, in kar nekakšno zadoščenje je začutil, ko mu je Marija odgovorila, da je prav, če se ukvarja s knjigami, saj utegne kdaj nanesti slučaj, da bo znanje potreboval.

Drugače pa mu je Marija pisala o vsem, kar je bilo z njo v zvezi. V vsakem pismu mu je ponavljala, kako je botra dobra z njo, in kako skrbi za njo. Iz pisem se je videlo, da Marija ni več tako obupana, kakor je bila v začetku in da se je počasi že sprijaznila z usodo, ki jo je zadela. Časih mu je sporočila tudi kaj novega iz Andrejeve domače vasi in mu pisala, kako domači še niso nič odkrili, kje je prav za prav in kaj počenja.

Andrej ji je na vsako pismo takoj odgovoril, čim mu je čas dopuščal. Prosil jo je, naj poizkusi malo pozvedeti, ali se doma še kaj govori o njima in kaj mislijo njegovi in njeni starši.

Žal Marija tega ni mogla zvedeti, pač pa je pisala Andreju nekaj, kar ga je še bolj razveselilo kakor vse drugo. Botra ji je namreč rekla, da bosta lahko ostala z Andrejem pri njej, dokler se ne bo doma vse uredilo, in da se bosta lahko pri njej vzela. In če se na njegovem in njenem domu ne bodo hotell sprijazniti z njuno poroko, tudi ne bo nič rekla, če bosta sploh ostala pri njej, saj itak ničesar ne bo mogla nesti s seboj v grob...

Andreju je ob teh besedah zaigralo srce. Zdaj je šele videl, kako rada ga ima botra in iz srca ji je bil hvaležen, za oporo, ki jo je dala njemu in njej. Zdaj je vsaj vedel, da se lahko nekam zateče s svojo izvoljenko, čeprav se jima bo ves svet postavil po robu.

Prvi mesec je že potekal, kar je prišel k vojakom. Tudi v kraju, kjer se je zdaj nahajal, se je že čutilo, da prihaja zima. Snega

Micka je napravila madež na prtu.

ki je narasel že na 20 milijard frankov Francoska javnost pričakuje tudi odločnih ukrepov za zaščito franka. Kakor kaže, bo vrednost franka ponovno znižana, in sicer za približno 10 odstotkov, tako da bi v bodoče stal angleški funt 125, dolar pa 25 frankov. Da se prepreči špekulacija, je vlada začasno vse borze zaprla. Nova vlada, ki bo nadaljevala politiko ljudske fronte, je v poslanski zbornici dobila zaupnico s 382 proti 142 glasovom.

Nemčija in Italija ne sodelujeta več v odboru za nevmešavanje v španske razmere in gre zdaj za preosnovo pomorskega nadzorovanja, vendar ni upanja, da bi obe državi še pod kakšnim pogojem pristali na sodelovanje. Francoski listi pišejo,

da je politika nevmešavanja le toliko časa všeč Nemčiji, dokler je v korist generala Franca.

V nedavnem govoru je Hitler brez nadaljnjega izjavil, da Nemčija potrebuje železno rudo baskovske dežele in želi zaradi tega zmago Franca. Ta ugotovitev je zbudila presenečenje v Angliji, ki je uporabljala baskovsko železno rudo za svoje oboroževanje. Prav tako se v Nemčiji spet ponavljajo zahteve po kolonijah.

Iz Madrida poročajo, da

pripravljajo frankovci velike ofenzive proti Santandru, Madridu in Almeriji.

Prvi frankovski napadi južnovzhodno od Madrida so ostali neuspešni. Drugih posebnih dogodkov zadnje dni ni bilo

Po vesteh angleških listov iz Bagdada

je nastala ustaja Kurdov v turški pokrajini Darsimu.

Turčija o borbah s Kurdi sicer ne pusti v javnost nobenega poročila. Vendar pa se je zvedelo čez mejo v Irak, da so bile borbe silno krvave. Saj je morala Turčija poslati v uporniško ozemlje vojsko 25.000 mož, opremljeno s številnimi bombnimi letali, ki so sejala strah in razdejanje po kurdskih naselbinah. Poročila pravijo, da je na strani Kurdov padlo 7.000 ljudi, (mož, žensk in otrok). Po večini so to žrtve letalskih napadov, kajti turška letala so z bombami razdejala vas za vasjo. Toda tudi turška vojska je utrpela hude izgube. Rednih vojakov je padlo 1000. Kurdi so sestrelili tudi tri bombnike. V Irak je pribežalo večje število žensk in otrok, med tem ko se možje branijo v gorovju. Oni vedo, da tudi v Iraku zanje ne bo usmiljenja, ker sklepata Turčija in Irak prijateljstvo. Samo angleška oblastva so se pripravila, da zaščitijo njihovo življenje, kolikor bodo mogla.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

SVINJE. Na ptujskem sejmu so prodajali: prasce, od 6 do 12 tednov stare, po 60 do 80 Din za rilec. Pršutarji so bili po 5.50 do 6, debele svinje po 7, plemenske pa po 5.50 do 5.75 Din za kg žive teže. Na mariborskem sejmu je kilogram žive teže po 5 do 7, mrtve pa po 9 do 11 Din.

Sejmi

4. julija: Krško, Trava, Veliki Gaber, Vojnik, Vuzenica, Žiri;
5. julija: Hodoš, Mengeš, Sv. Lenert nad Laškim, Murska Sobota, Ormož, Lemberg, Slančvrh;
7. julija: Kapla (srez Dravograd);
8. julija: Gradec v Beli krajini, Pišece;
10. julija: Dobova pri Prežicah, Poljčane, Brezovo.

sicer še ni bilo, kazalo pa je, da mora kmalu priti. Od doma mu je pisala Marija, da je pri njih že precej zapadel in da še zmerom sneži. Obeta se huda zima in hladno je, kakor že več let ni bilo ob tem času. Odgovoril ji je, naj pazi nase, zaradi sebe in zaradi otroka, ki ga nosi pod srcem

Poskusil je tudi, da bi za božič dobil nekaj dni dopusta, toda to se mu ni posrečilo, pač pa so mu obljubili, da mu ga bodo dali za veliko noč. Čeprav je bil ta rok še daleč, je bil Andrej vesel. Če bo čas tako hitro mineval, kakor mu mineva zdaj, bo to prav kmalu. Kako bo Marija srečna, ko jo bo prišel obiskat! Sklenil je že, da bo poskusil dobiti čim daljši dopust. K Mariji pojde in bo ostal nekaj dni pri njej, čisto na skrivaj. Šele takrat, ko mu bo začel dopust že potekati, pojde še za kakšen dan domov pogledat.

Domov je pisal že dvakrat, odgovora pa ni dobil nobenega. Prav dosti se za to ni menil, saj mu je Marija dovolj pisala. Vedel je, da se oče in mati bolj težko pripravita k pisanju in jima tega ni zameril. Sicer pa od doma ni ničesar potreboval in tudi dosti mu ni bilo do njega. Denarja je imel s seboj več kakor ga je potreboval, za zapravljanje pa tudi ni imel dosti priložnosti. Kadil ni in pil tudi ne. Edino, kadar je imel prosto, si je privoščil kaj boljšega in stopil tu in tam v kino, toda še tedaj je vzel najcenejši sedež. Tako se glavnica, ki jo je bil vzel s seboj, ni dosti zmanjšala, kar je bil pri vojakih.

Kakor mu je Marija sporočila, je bilo njeno pošiljanje pošte preko Zagreba brez motenj. Doma nihče ni slutil, da Marija ni v Zagrebu, ampak prav blizu, v sosedni vasi. Seveda se je ona držala doma in se ni nikjer pokazala. Čeprav je v botrini vasi niso poznali, bi se utegnilo vendar primeriti, da bi jo videl kdo, ki mu ni tujka in vse bi bilo izdano. Tega pa za nobeno ceno ni marala storiti, ker je vedela, da bi se potem začel zanjo pravi pekel.

Tako je Andrej zmerom vedel, kako je z Marijo in zaradi tega ni bil nikoli v skrbeh, kaj se bo zgodilo. Priznati si je moral, da sam ni upal, da bo vse tako srečno šlo. Spet je dobil zaupanje vase in v usodo.

*

Zdaj pa se vrnimo še malo v Zabukovje, h Kačarjevim in Podbregarjevim.

Kakor je Marija Andreju pisala, je bila tam že huda zima. Kadar ni snežilo, je zmrzovalo, in kmetje so že bili v skrbeh, koliko časa bo trajalo, da bo skopnel ves sneg, kar ga je naneslo.

V vasi je bilo mirno. Ljudje so se držali domov, le časih pod noč so se dobili kje pri sosedu, da so izpregovorili kakšno besedo.

Kačarjevi so dobivali od Marije pisma skoraj vsak teden. Tako sta bila oče in mati zaradi nje brez skrbi, saj jima je zmerom pisala, da se ji prav dobro godi in da ji ničesar ne manjka. Mati ji je nekajkrat odgovorila. Pisala ji je, naj pride za Božič vsaj za kakšen dan domov saj se na ta dan vsi pošteni ljudje vrnejo k hiši, toda Marija jima je odgovorila, da to ne bo mogoče, ker bo imela takrat v svoji službi preveč dela in bi morda službo izgubila, če bi šla kam prav takrat, ko jo bodo najbolj potrebovali. »Kakšno drugo bi utegnili vzeti, če bi šla, in potem bi jo kar obdržali, jaz bi pa ostala brez službe, česar pa zdaj nočem...« Tako je odgovorila materi. Ko sta Kačarjeva dobila njen odgovor, je mati skomignila z rameni in zastokala. Kačar ni rekel ničesar.

Dela ni bilo mnogo. Drv je bilo za vso zimo dovolj pred hišo, doma pa tudi ni bilo kaj prida opravkov. Tako je Kačar po večini presedel vse dni za toplo pečjo, njegova žena pa je na klopi ob njej pletla nogavice, čeprav se je ob brleči svetlobi le slabo videlo. Imela je slabe oči in mož jo je zmerom nagovarjal, naj si jih ne kvari še bolj s pletenjem, saj utegne čisto oslepeti, toda ona se za njegove besede ni dosti zmenila. Kaj pa naj počne od dolgega časa?

In tako se je počasi približal božič, najlepši dan v letu vsakega človeka.

XI.

Usodni božič

Sveti večer se je približal. Vsa vas je bila praznično pripravljena. Pridne gospodinje so pekle in iz vsake hiše so prihajale prijetne vonjave. Dišalo je po poticah in drugih sladkih dobrotah. Otroci, ki so drugače bolj tičali doma, so se pokazali na cesti. Razigrani so bili. Podili so se med snežnim metežem, hodili drug k drugemu na obiske.

Povsod je bilo vse pospravljeno. Beli prti so prišli na mizo, novi, oprani zastori na okna. Okoli hiš ni bilo treba dosti popravljati, saj je vse zakrival globok sneg in še zmerom nov je naletaval v gostih kosmih.

Na griču pod cerkvijo je bilo najbolj živo. Otroci so se dričali na saneh, ki so bile narejene kar iz starih dog in za silo oskobljenih desk. Toda hitele so po griču navzdol prav

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 28. junija v devizah (s prišteto premijo):

1 nizozemski goldinar za 23.93 do 24.08 Din;
1 nemško marko za 17.42 do 17.56 Din;
1 angleški funt za 214.46 do 216.52 Din;
100 italijanskih lir za 228.44 do 231.53 Din;
1 ameriški dolar za 43.19 do 43.55 Din;
100 francoskih frankov za 193.62 do 195.06 Din;
100 češkoslovaških kron za 151.54 do 152.64 Din.

Vojna škoda se je trgovala v Zagrebu in Beogradu po 407 do 408 Din. Avstrijski šilingi so bili v zasebnem kliringu po okoli 8.25 Din. Nemški klirinški čeki so bili po okoli 12.80 do 12.83 Din.

Drobne vesti

= **Vlagatelji bivše avstrijske Poštne hranilnice na Dunaju dobe preko 10 milijonov dinarjev.** Naša Poštna hranilnica je začela 1. julija izplačevati vloge pri bivši avstrijski Poštni hranilnici na Dunaju. Napravila je že popis terjatev, iz katerega sledi, da je treba izplačati 17.250 hranilnih vlog v višini 13.3 milijona kron in 2843 čekovnih vlog v višini 27.3 milijona kron, skupaj torej 40.6 milijona kron, kar predstavlja 10.1 milijona dinarjev.

= **Na banovinski kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu se začne novo šolsko leto** v začetku novembra. Šola ima letno in zimsko šolo. Letna traja eno leto, zimska pa dve zimi po pet mesecev in bo to zimo, ki pride, I. tečaj, drugo zimo pa II. tečaj. Vsi učenci stanujejo v zavodu, kjer imajo vso oskrbo. Sprejemajo se pridni, dovolj nadarjeni sinovi kmečkih staršev, ki bodo po končanem šolanju ostali na kmetiji. Lastnoročno pisane prošnje za letno ali zimsko šolo, kolkovane z banovinskim kolkom za 10 Din, je poslati ravnateljstvu banovinske kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu čimprej, najpozneje pa do 15. septembra. V prošnji je brezpogojno navesti točen naslov in pošto. Prošnji je priložiti: krstni list, domovnico, odpustnico, odnosno zadnje šolsko spričevalo, spričevalo o nravnosti pri onih prosilcih, ki ne stopijo v zavod neposredno iz kake druge šole, izjavo staršev, odnosno varuha (banovinski kolek za 4 Din), s katero se zavežejo plačati stroške šolanja, in obvezno izjavo staršev ali varuha (banovinski kolek 4 Din) za one, ki se potegujejo za banovinsko ali kako drugo štipendijo iz javnih sredstev, da bo njih sin ali varovanec ostal pozneje na domači kmetiji, v nasprotnem primeru pa da povrnejo zavodu prejeto odporo iz javnih sredstev. Starost najmanj 16 let in z dobrim uspeho mdovršena osnovna šola. Pri vstopu v šolo napravijo učenci kratek sprejemni izpit iz slovenščine in računstva, katerega so oproščeni absolventi dveh ali več razredov meščanske šole ali kake nižje srednje šole. Hkratu se preišče njih zdravstveno stanje od zdravnika zavoda. Celotna oskrbnina znaša do nadaljnjega mesečno 300 Din. Vendar pa dovoljuje banska uprava potrebnim znižanje po njih premoženjskih in družinskih razmerah, tako da se giblje oskrbnina potem od 25 do 300 Din mesečno. Plačuje se mesečno naprej. Prosilci za omenjeno znižanje morajo priložiti davčno ali občinsko potrdilo o velikosti posestva in višini letnih davkov z navedbo družinskih in gospodarskih razmer.

= **Izvoz Bat'ovih čevljev iz naše države.** Bat'ove tvornice v Zlinu (Češkoslovaška) so v zadnjem času prejele iz inozemstva toliko naročil, da vseh ne morejo izvršiti. Zato so odstopile jugoslovenski tvornici v Borovu naročilo za 100.000 parov čevljev za izvoz. To bo prvi primer, da se bodo iz naše države v večji meri izvažali čevlji.

DOPISI

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU. Gdč. Šinkova Justina, tukajšnja učiteljica, se bo v počitnicah poročila z neučiteljem ter zapustila Križevce in učiteljsko službo. V Križevcih je službovala polnih devet let in bila splošno priljubljena ne samo v učiteljskih vrstah, temveč tudi med prebivalstvom. Bila je vestna učiteljica, ki ji je bila zmerom pri srcu tudi srčna izobrazba mladine. V svojem prostem času pa se je posvečala sokolskemu delu in v društvu zavzemala poleg načelnice še razna druga odgovorna mesta. Vneto se je udejstvovala tudi v podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda. Svojemu prepričanju je bila zvesta tudi v viharnih časih. Odlični učiteljici in sokolski delavki želimo v novem stanu mnogo sreče in zadovoljstva.

LJUTOMER. Banska uprava je sklicala za 23. junija v Ljutomeru čebelarski posvetovalni sestanek, ki ga je vodil čebelarski referent pri banski upravi g. Okorn. Čebelarsko društvo je zastopal predsednik profesor Verbič, prevaževalce g. Sluga, čebelarje ljutomerskega sreza pa zastopniki vseh podružnic sreza. Sestanek se je bavil z določitvijo stojišč na ajdovo pašo privoženih čebel. Po vsestranskem razgovoru si je komisija popoldne in naslednjega dne ogledala določena pasišča na licu mesta. S to določitvijo stojišč je rešeno vprašanje prevaževanja in je odstranjen nesporazum. — V Ljutomeru je umrl upokojenec g. Zvek, zadet od kapi. Pokojnik je opravljal ljutomersko kopališče in bil zastopnik zavarovalnice Jugoslavije. Bil je znan po vsej okolici kot dober človek. Žalujočim naše sožalje! — Vpisovanje v 1. razred meščanske šole v Ljutomeru bo 1. julija.

MALA NEDELJA. Sokolska četa bo imela letni telovadni nastop 4. julija ob 16. Nastopili bodo vsi telovadni oddelki. Sokol v Verženju pa bo imel svoj nastop 11. julija. Po nastopu pri Mali Nedelji bo zabava s Ciril-Metodovim kresovanjem. Kres bo gorel na telovadišču. K temu nastopu in kresovanju bo prihitelo vse narodno občinstvo iz bližne in daljne okolice. Obiščimo prireditev malonedeljske čete-čuvarice obronkov naših Slovenskih goric, ki nam bo pokazala plodove svojega dela.

POŽEGA PRI FRAMU. Pred dnevi je prišla v Mariboru pod tovorni avto 14letna posestnikova hči Roza Verasova, po domače Pirkarjeva Rozika iz Požege, ki je po prevozu v bolnišnico umrla. Njeno truplo so prepeljali iz Maribora na njen dom, kjer so jo položili na mrtvaški oder. Predzadnji ponedeljek smo jo ob obilni udeležbi občinstva spremljali na framsko pokopališče. Pogreba so se udeležile njene sošolke in upravitelj šole g. Ivan Vokač iz Zgornje Polskave. Pokojnica je bila priljubljena in mirna dekica, zato so solze oblile nas vse, ko je g. župnik izrekel besede: »Vzemi, zemlja, kar je tvojega. Iz zemlje si in v zemljo se povrneš.« Pokojnica zapušča žalujoče starše, dve sestri in brata. Z nesrečnimi starši, ki so na tako žalosten način izgubili najmlajšo hčerko, sočustvujejo vsi, ki jih poznajo.

SREDIŠČE OB DRAVI. Sokol je priredil v nedeljo 20. junija redni javni nastop in veliko javno tombolo. Ob 15. uri so prikorakali na telovadišče vsi oddelki pod vodstvom svojih vodnikov, nato je bil izvršen pozdrav državni zastavi in je godba zaigrala državno himno. Kratek nagovor je imel starosta br. Čulek, ki

---

tako hitro kakor tiste, ki jih imajo mestni otroci.

Pri Kačarjevih niso prav dosti pekli. Za koga pa? Marije ni bilo doma, Kačar in Kačarica pa tudi nista preveč hrepenela po poticah.

»Samo nekaj malega bom naredila, da bo pač spomin,« si je rekla Kačarica, in njenemu možu se je zdelo to kar prav.

Sicer je bil pa Kačar nekaj bolan. Pred par dnevi je šel malo od doma po vasi. Zavil je v gostilno in tam popil nekaj kozarcev vina. Ob njem se je razgrel in mrzli veter, ki ga je zajel ob povratku proti domu, ga je tako prepihal, da se je prehladil. Žena mu je skuhala lipovega čaja in ga hitro poslala v posteljo, pa ni dosti pomagalo. Zdaj je že več dni pokašljeval in tožil, da ni prav trden v nogah. Nič več se skoraj ni spravil s peči. Le za kosilo in preden je šel spat, je zlezel z nje.

Med delom Kačarica tega skoraj ni porajtala. Njen mož zadnja leta sploh ni bil preveč trdnega zdravja in zato se tudi zdaj ni zanj preveč bala. In tudi s svojimi očmi, ki so ji zmerom bolj slabele, je imela toliko skrbi, da se za tuje skoraj ni utegnila brigati.

Prav zaradi oči je tudi rekla, da to leto ne pojde k polnočnici.

Tako je prišel sveti večer. Dokaj prazen in žalosten je bil v Kačarjevi hiši. Pošta je sicer prinesla novo Marijino pismo z najprisrčnejšimi voščili za božične praznike, toda to pismo samo Marije ni moglo nadomestiti. Zvečer sta Kačar in Kačarica kropila po hiši. Samo hlapec je še stopal za njima in godrnjaje molil rožni venec.

»Bo pa drugo leto bolje,« si je po tihem rekla Kačarica, ki jo je samota najbolj bolela. »Takrat bo Marija spet doma... Saj nima tako trdega srca, da je ne bi bilo...«

Po kropljenju so vsi trije posedli za mizo. Hlapec je sedel v kot in žulil tam svojo pipo. Moško je sedel, saj ga je le malokdaj doletela čast, da bi smel biti v tej sobi. Samo na velike praznike.

Tudi on je začutil samoto, ki je vladala v hiši, ker ni bilo Marije. Trideset let je bil že skoraj pri hiši. Prišel je že, preden se je Kačar oženil s sedanjo gospodinjo, in zato ga je časih kar bolelo, ko je moral občutiti, da ga ne smatrata za člana družine, čeprav je vložil v ta dom vse svoje moči.

Ko je odbila deseta večerna ura, je dejal, da pojde še malo v gostilno pogledat, kaj delajo tam ljudje. Potem pa pojde k polnočnici. Ali pojde še kdo?

»Jaz tudi,« je dejal Kačar, »pa se moram še pripraviti.«

»Nikamor ne pojdeš,« je oporekla Kačarica.

»Še bolj se boš prehladil. Ali nisi že zadnjič dovolj iztaknil?«

»Od rojstva že skoraj hodim,« je mirno dejal Kačar, »pa pojdem še letos. Saj nisem iz lecta.«

»Kakor veš, samo da mi potem ne boš česa očital in dolžil mene, če se boš še bolj prehladil. Toliko bi bil že lahko pameten... da...«

Toda Kačar je ni poslušal. Šel je v svojo čumnato in odprl staro skrinjo, ki je zaškripala, kakor bi se hotela jeziti, da sili nekdo vanjo. Vzel je svojo pražnjo obleko in jo položil na posteljo. Potem se je začel počasi oblačiti.

Hlapec je že davno odšel, preden je bil Kačar oblečen. Od daleč se je začulo prvo vabljenje iz cerkve, ko je spet stopil v izbo.

Žena je spet sedela pri peči in mrtvo gledala predse.

»Kaj se držiš?« ji je rekel nekoliko prijazneje, kakor bi se bil hotel pobotati z njo.

»O, nič, samo neumno se mi zdi, da siliš v ta metež. Saj sam ne veš, kako je zunaj.«

»Še hujše je že bilo, pa sem šel k polnočnici. In še ti si šla...«

»Je že res, toda takrat sva bila oba zdrava.«

»Saj nisem tako hudo bolan... in daleč tudi ni,« jo je skušal Kačar pomiriti.

»Naredi kakor hočeš,« mu je dejala, da bi končala pogovor.

Kačar je skomignil z rameni, kakor ne bi bil vedel, kaj naj reče, potem pa je stopil v vežo in odklenil hišna vrata. Veter mu je vrgel v obraz vrtinec snežink in skoraj sapo mu je vzelo.

Počasi je krenil stari Kačar po cesti. Komaj da se je poznalo, kod drži, kajti snega je naneslo od popoldneva skoraj pol metra, in še zmerom se je vsipal nov. Hladen veter, ki ga je nanašal, je rezal do kosti. Kačar je kar drgetal od mraza.

»Saj bo takoj dobro,« je dejal samemu sebi. »Samo navaditi se moram...«

Njegova hiša je stala nekoliko stran od vasi, zato ni srečal žive duše. Pa tudi zgodaj je še bilo. Kar neumno se mu je zazdelo, da je šel tako rano od doma, saj ni bil pred mašo namenjen v gostilno.

(Dalje.)

je pozdravil državno zastavo, vsi prisotni pa so vzklikali krepki »Zdravo« našemu starešini Nj. Vel. kralju Petru II. Sledil je nastop vseh oddelkov z župnimi prostimi vajami. Društva in čete varaždinske župe pa so nastopile s skopljanskimi prostimi vajami. Vseh telovadcev je nastopilo okrog 200. Društva iz Varaždina, Čakovca in Središča so igrala tudi odbojko. Prvo mesto so si na tem prijateljskem turnirju osvojili Središčani. Nad 2000 ljudi je nastopu in odbojki sledilo z zanimanjem. Po nastopu je bila tombola, ki je dobro uspela. Zvečer je bila v Sokolskem domu prijetna zabava, ki je bila tako dobro obiskana, da je bila ogromna dvorana premajhna. Naše društvo je s to prireditvijo pokazalo, da je trdna sokolska postojanka. Tudi gmotno si je s to prireditvijo opomoglo.

SV. JEDERT NAD LAŠKIM. Gasilska četa vprizori v soboto 3. julija ob 20. in v nedeljo 4. julija ob pol 16. na prostem delavsko igro v 6 slikah »Boštjan iz predmestja«. Snov igre je vzeta iz bednega življenja delovnega ljudstva po tvornicah in drugih podjetjih, kjer se sleherni med veliko množico brezposelnih bori za vsakdanji kruh sebi in družini. Vstopnina: I. sedeži po 8, II. sedeži po 6, stojišča po 4 Din. Igra, ki je namenjena predvsem delovnim slojem, je socialno in versko zelo globoka. Pridite!

Domače novosti

* *Vidov dan*, ki je bil 28. junija, je bil po vsej državi svečano proslavljen. Na ta dan obhajamo obletnico velike srbske žaloigre na Kosovem polju, kjer so pred davnim časom Srbi, poraženi od Turkov, izgubili svobodo. Poraz na Kosovem polju je bil maščevan in srbski narod zopet osvobojen. Vidov dan je postal simbol narodne svobode tudi za nas Slovence in Hrvate. V svobodni Jugoslaviji ga praznujemo vsako leto z velikimi svečanostmi.

* *Odkritje dveh spominskih plošč kralju Uedinitelju v Ljubljani.* V nedeljo sta bili v Ljubljani dve lepi svečanosti. Odkriti sta bili marmornati spominski plošči blagopokojnemu kralju Aleksandru I. Uedinitelju, in sicer na osnovnih šolah na Barju in na Grabnu. Odkritje se je v obeh primerih izvršilo zelo svečano ob številni udeležbi občinstva, šolarjev, nacionalnih društev in zastopnikov civilnih in vojaških oblastev. Pobudo za obe lepi prireditvi je dala Narodna odbrana.

* *Knez namestnik Pavle pri odkritju spomenika osvoboditeljem Niša.* Na Vidov dan so imeli v Nišu velike narodne slovesnosti 60-letnice osvobojenja Niša in je bil ob tej priliki odkrit spomenik osvoboditeljem. Odkril ga je Nj. Vis. knez namestnik Pavle. Svečanostim je prisostvovalo več desettisočev ljudi.

* **Ameriški rojaki se poklonijo spominu kralja Uedinitelja.** Ljubljana je v nedeljo spet sprejemala rojake iz Amerike. Z jutrnim münchenskim brzim vlakom je potovala skozi Ljubljano večja skupina naših ameriških izseljencev. V skupini je bila pretežna večina Srbov in Hrvatov, nekaj pa tudi Slovencev. Rojaki so prišli na obisk v domovino, da pozdravijo svoje drage in da se poklonijo na grobu neznanega vojaka na Avali, na grobu kralja Uedinitelja na Oplencu in na Njeguševem grobu na Lovčenu. Na kolodvoru je ameriške rojake pozdravila velika množica občinstva z godbo »Zarje« na čelu. Godba je zaigrala rojakom v pozdrav več koračnic, nato pa je nagovoril ameriške rojake ravnatelj izseljeniškega urada g. Fink in jim želel najiskrenejšo dobrodošlico. Rojaki iz Srbije so takoj nadaljevali pot, izstopila je le manjša skupina Slovencev.

* **Rojstni dan kraljeviča Andreja.** Za rojstni dan Nj. Vis. kraljeviča Andreja 28. junija je bila dopoldne v dvorni cerkvi na Dedinju zahvalna služba božja. Prav tako je bila zahvalna služba božja v cerkvi samostana Prastavice v bližini dvorca Miločera, kjer je te dni bivala Nj. Vel. kraljica Marija. Službi božji sta prisostvovala tudi kraljica Marija in kraljevič Andrej.

* **Cenjene naročnike, dopisnike in inserente** opozarjamo, da je poštna uprava s 1. julijem podražila pristojbino za poštne dopisnice (razglednice) za tuzemstvo od 75 par na 1 Din. Prosimo torej, naj bodo dopisnice zadostno frankirane.

* **Volitve v kmetijsko zbornico.** V nedeljo so bile po srezih volitve članov nove kmetijske zbornice. Kakor zagotavlja »Slovenec«, pripadajo vsi izvoljeni člani Jugoslovenski radikalski zajednici. Izvoljeni so bili za sreze: Brežice Bogović Alojz, Celje Turnšek Pongrac, Črnomelj Nemanič Josip, Lendavo Lebar Jožef, Dravograd Kotnik Beno, Gornji grad Steblovnik Martin, Kamnik Štrcin Janez, Kočevje Rigler Ivan, Konjice Kuk Anton, Kranj Brodar Janez, Krško Marinšek Anton, Laško Deželak Matevž, Litijo Pevec Ignacij, Ljutomer Rajh Jakob, Ljubljano okolico Kržmanc Anton, Logatec Potočnik Ivan, Maribor desni breg Koban Franc, Maribor levi breg Špindler Jože, Mursko Soboto Kühar Štefan, Novo mesto Brulc Franc, Ptuj Prelog Franc, Radovljico Jan Jakob, Slovenjgradec Sevčnikar Stanko, Škofjo Loko Megušar Matija, Šmarje pri Jelšah Turk Ivan.

* **Železniški popusti za invalide, sirote, nezaposlene delavce.** Prometni minister je izdal pravilnik o ugodnostih socialnega značaja na železnicah in ladjah v državni upravi. Pravilnik določa tele nove ugodnosti: 1) **Vojni invalidi.** Dovoli se jim vse, kar določa invalidski zakon. Razen tega se pa zviša število zasebnih potovanj po polovični ceni s 6 na 12 na leto. 2) **Nepreskrbljene in pohabljene sirote**, ki so brez zaščite, in pohabljena siromašna deca, ki zaradi telesnih hib ne more sama hoditi, bodo v primerih, kadar jih ministrstvo za socialno politiko in ljudsko zdravje ali pa banske uprave pošljejo na zdravljenje in podobno, uživale polovično voznino (otroci do 10 let pa 75%). Iste ugodnosti bodo deležni tudi spremljevalci otrok. 3) **Nezaposljeni in sezonski delavci.** Med tem ko so doslej uživali nezaposljeni in sezonski delavci 50% popust od redne vozn. ne samo tedaj, kadar so odhajali z doma, da si poiščejo dela, se jim ta ugodnost dovoli tudi za vrnitev. 4. **Izseljenci in povratniki** dobe odslej popust 50% od redne voznine tudi za svoje žene in otroke. Razen tega je pa nameravan popust 50% od redne voznine tudi za prtljago in selitvene reči, ki jih izseljenci na povratku v domovino pripeljejo s seboj iz tujine. Javne borze dela in njihove podružnice, izpostave in poverjeništva lahko izjemno v upravičenih primerih dado nezaposljenim in sezonskim delavcem in izseljencem, ki se vračajo v domovino, izkaznice za znižano vožnjo za 75% od redne voznine. Pravilnik določa način izdajanja izkaznic, glavno delo pri tem bo pa imela stalna komisija pri osrednji upravi za posredovanje dela v ministrstvu za socialno politiko in ljudsko zdravje. Določila pravilnika stopijo v veljavo 60 dni po objavi v »Službenih novinah«. Ugodnosti, ki jih je doslej lahko dajalo nezaposljenim delavcem ravnateljstvo državnih železnic, bodo po uveljavljenju tega pravilnika podeljevale izključno javne borze dela ali pa njih podružnice v smislu novega pravilnika.

Otto Witt:

SKRIVNOST ZLATEGA RUDNIKA

Kriminalni roman 9

Baltimore, ki je pravkar nameraval ponesti kozarec limonade k ustom, je skočil pokoncu, kakor bi ga bila pičila tarantela.

»Če so zadosti presoljeni?« je ponovil z naglasom. »Kaj, za božjo voljo, pa pomeni to?«

Amley ga je nedolžno pogledal.

Baltimore si je rekel, da ima pred seboj ali najpredrznejšega sleparja sveta ali pa otroško zaupljivega človeka, ki ne ve, kaj se godi okoli njega. Tedaj se je spet spomnil mladenke z dobrimi sivimi očmi in spet je v njem zmagalo dobro mišljenje o njenem očetu. Najčudnejše se mu je zdelo neomajno dejstvo, da Spero ni svojemu tovarišu nič povedal, kdo je prav za prav Baltimore. Drugače vendar Amley ne bi govoril tako prostodušno.

Amley se je smejal.

»Vi ste v rudniških rečeh še zelo nepoučeni,« je rekel. »Presoljen je nekak strokovni izraz pri pridobivanju zlata. Če so žlebovi in sklede leseni, se počasi tako napijejo tako zvanega zlatega luga, da jih je treba izmenjati. In to je moje opravilo.«

Baltimore je bil tako presenečen spričo čisto nepričakovane rešitve drugega dela uganke, ki jo je predstavljal košček Sperovega pisma, da je brez besede sedel pred Amleyjem. Ker si je Amley njegov molk razlagal s tem, da njegova družba preseda slikarju, je vstal, da bi se poslovil.

Baltimore se ni upal zadržavati ga, čeprav bi mu rad zastavil še vrsto vprašanj. Bal se je, da ne bi Amley spoznal v njem strokovnjaka in zasumil, da se nekaj pripravlja. Toda eno vprašanje mu je le še zastavil.

»Kako se počuti vaš gost, gospod major?«

»Hvala, prav dobro. Pravkar sem ga srečal.«

Zdaj je Baltimore natančno vedel: čeprav je Spero po inženjerjevem obisku pri Amleyjevih že govoril z Amleyjem, vendar Italijan ni niti z besedico posvaril svojega prijatelja pred njim. Zaradi tega se je Baltimoreju videla vsa zadeva še zagonetnejša.

Tedaj pa mu je nenadno šinila v glavo odrešilna misel: »Še nocoj bom prisluškoval razgovoru obeh mož.« Glasno pa je rekel:

»Gospodična Ana se zelo zanima za mojo sliko. Prosim vas prijazno, recite ji, da bi me zelo veselilo, če bi ji mogel še danes popoldne pokazati, kako je slika napredovala. Če vam je prav, ji pošljem svoj avto?«

»Zelo ste ljubeznivi. Sporočil ji bom vaše naročilo. Ana se zmerom zelo toplo zanima za vse lepo. Poskrbel sem ji bil za dobro vzgojo. Vedeti morate, da nisem bil zmerom delavec. Ana mi je pripovedovala, da vam je pokazala prostor, odkoder je [illegible] razgled za vašo sliko. Silno je vesela, da je spet enkrat naletela v tej pustinji na izobraženega človeka. Toda avta ji ni treba pošiljati, gotovo bo rajši prijahala k vam.«

»Lepo. Pričakoval jo bom ob 16. uri. Veste, s tem velikim platnom je težavno hoditi k vam, zato moram biti tako nevljuden in prositi gospodično, da pride k meni.«

Amley je vzel klobuk.

»Lastnik sem nemodskega rudnika,« je rekel ob slovesu.

»Tako? Ali daje mnogo zlata?«

Amleyjeve oči so se zasvetile.

»Da,« je odgovoril. »Kaže, da so to izdatna ležišča.«

»Zelo lepo je to. Zdaj boste spet obogateli,« je Baltimore rekel in napravil čim najnedolžnejši obraz.

»Da,« je odgovoril Amley, »upam. Zaradi Ane si želim bogastva.«

Poln nasprotujočih si misli je gledal Baltimore za odhajajočim gostom.

Zdaj je sicer vedel, kaj pomeni beseda »presoljen«, vendar s tem še daleč ni bilo rešeno vprašanje, kako se vrši sleparstvo v nemodskem rudniku. Da, celo na napačni sledi je dozdevno.

Ko pride Ana, se bo morda marsikaj pojasnilo.

Sklenil je, da se drugega dne odpelje v amalgamski rudnik, kjer bo opazoval, kaj počne Amley s »presoljenimi žlebovi in skledami«.

Čuden pogovor.

Ko je prijahala Ana popoldne v Nemod, jo je Baltimore takoj spremil k sliki in rekel:

* *Lepa sokolska svečanost v Mariboru* se je vršila v nedeljo. Sokol Maribor matica je praznoval 30 letnico. Slovesnosti se je udeležilo na tisoče ljudi, a v veličastnem sprevodu po mestnih ulicah je bilo okrog 4000 Sokolov in Sokolic. Obmejni Maribor je pokazal, da je sokolski.

* **Siroveži ne puščajo pri miru niti grobov.** V nedeljo ob obletnici smrti dr. Gregorja Žerjava, je bil položen na ljubljanskem pokopališču na grob tega velikega narodnega voditelja lep venec s trakovi v državnih barvah. Neznani siroveži so porabili opoldanske ure, ko na pokopališču ni skoro nič ljudi, da so oba trakova zažgali. Naj je bilo dejanje namenjeno trakovoma kot takima ali pa grobu, v obeh primerih je vredno enake obsodbe in priča o grozni posirovelosti storilcev.

* *Odkritje spominske plošče pokojnemu nadučitelju Porekarju.* Odbor za postavitev spominske plošče pokojnemu Porekarju, dolgoletnemu nadučitelju na Humu, se iskreno zahvaljuje vsem, ki so prispevali z navzočnostjo pri otvoritveni slovesnosti pripomogli, da je svečanost tako lepo uspela. Posebno zahvalo smo dolžni ravnatelju g. Kosiju, ki nam je v govoru orisal življenje in delo blagopokojnika. Šolski upravitelj se ob tej priliki zahvaljuje tudi hčerki pokojnega, ge. Angeli Womerjevi, za lepo darilo v knjigah za šolsko knjižnico.

* **Smrt ugledne žene.** Na Prihovi pri Konjicah je umrla v visoki starosti 78 let ga. Terezija Pučnikova, soproga uglednega posestnika g. Antona Pučnika, ki je nad 30 let županoval svoji občini. Lani so pri Pučnikovih slavili zlato poroko in pod domačo streho so se zbrali okrog dobrega očeta in zlate mame, številni otroci, pet hčerk in šest sinov, ki vsi zavzemajo ugledna mesta. Najstarejši sin, dr. Jože Pučnik, je odvetnik v Slovenski Bistrici. Tone posestnik in trgovec v Ljutomeru, Franc si je kot tapetnik v Zagrebu ustvaril lepo pozicijo, inženjer Lojze je veletrgovec v Pragi in ugleden član vodstva Jugoslovensko-češkoslovaške trgovinske zbornice v Pragi, Albin in Janez pa sta v domačem kraju na trdnih kmetijah. Ogromna udeležba na pogrebu od blizu in daleč je izpričala, koliko spoštovanje je uživala rajnka, ki jo je spremila do groba tudi šolska deca. Cenjeni rodbini Pučnikovi izrekamo iskreno sožalje!

* **V Bački je pšenica dobro obrodila, ječmen pa prav slabo.** Pšenica bo dala 8 do 12 metrskih stotov na oral. Zasluga za dober prinos gre francoski pšenici, ki je je bilo za seme razdeljeno okoli 200 vagonov. V Bački je bilo letos posejano nekoliko manj žita kakor lani. Glavni vzrok temu so bile neugodne razmere, zaradi katerih je ostalo mnogo zemlje neobdelane. To velja za vso državo. Zato je v vsej državi posejana površina za 5 odstotkov manjša od lanske. Kakovostno pa je pšenica pretežno prav dobra. Ječmen je v Bački že skoro ves požet. Kakovost je precej dobra, a količina je znatno manjša od lanske. Letos je obrodil ječmen komaj po 12 do 15 metrskih stotov na hektar, medtem ko je lani dal na hektar tudi do 20 metrskih stotov.

* **V Zagrebu grade največjo in najmodernejšo bolnišnico v Jugoslaviji.** Blizu Maksimira v Zagrebu grade veliko, moderno bolnišnico, ki bo največja in najmodernejša v Jugoslaviji. Pod streho so že glavno poslopje in tri stranska. Gradbeni stroški bodo znašali okrog 40 milijonov dinarjev. Bolnišnica bo imela 800 postelj. V Ljubljani pa se za novo bolnišnico zaman borimo.

* **Za državne upokojence in upokojenke.** Dravska finančna direkcija v Ljubljani razglaša: Ob koncu leta 1937. prestane veljavnost železniških legitimacij za upokojence v platnicah sive barve. Državni upokojenci in upokojenke, ki prejemajo pokojnino od dravske finančne direkcije v Ljubljani, naj naroče nove železniške legitimacije za leto 1938. zase in za svoje rodbinske člane že zdaj. Finančni direkciji naj pošljejo nove doprsne fotografije v velikosti 6 x 9 cm. Fotografije jih morajo predstavljati v civilnih oblekah. Na hrbtu slike je treba razločno zapisati rodbinsko in rojstno ime. Rabljene slike bo direkcija vračala. Poleg slik naj pošljejo upokojenci za vsako legitimacijo 20 Din v gotovini. Znesek lahko plačajo tudi na čekovni račun finančne direkcije št. 10011. po čekovni položnici, ki jo dobe pri davčni upravi za 25 par. Na položnici naj označijo, čemu pošiljajo denar. Za rodbinske člane veljajo žena ali vdova in zakonski otroci. Sinovi uživajo vozno ugodnost do polnoletnosti, hčere pa do omožitve, če jih starši vzdržujejo. Da so hčere samskega stanu, dokažejo upokojenci s potrdili župnih uradov, da jih vzdržujejo, čeprav zanje ne prejemajo več rodbinskih doklad, pa s potrdilom pristojne občine. Žena in otroci uživajo vozno ugodnost samo, če žive z uslužbencem v rodbinski skupnosti. Rodbinska skupnost obstoji tudi tedaj, ko žena in otroci iz upravičenih razlogov ne žive v istem kraju, kjer živi uslužbenec. Rodbinska skupnost se mora dokazati s potrdilom pristojne občine ali policijske uprave. Vsa potrdila, ki niso podvržena taksi, se morajo priložiti fotografiji. Dosedanje železniške legitimacije, izdane po pravilniku iz leta 1930., preden je stopil v veljavo občni pravilnik o voznih in prevoznih ugodnostih z dne 4. julija l. 1936., bodo morali državni upokojenci v januarju l. 1938. poslati finančni direkciji državnih železnic. Svoje slike smejo upokojenci z njih odstraniti.

* **600 rudarjev stavka.** V petek je začelo stavkati 600 rudarjev, zaposlenih pri boksitni družbi Continental v Drnišu. Rudarji so dober teden poprej stavili družbi zahtevo, da se jim povišajo mezde za 30%, a družba je njihove zahteve odklonila. V Drniš so odpotovali zastopniki splitske Delavske zbornice in rudarske inspekcije, da posredujejo v sporu.

* *Pametna gospodinja ne izbira dolgo...* Ona ve iz svoje skušnje, kaj hoče, in je nepodkupljiva, če gre za to, da brani svoje mnenje. Že štirje rodovi gospodinj so ostali zvesti Schichtovemu milu Jelen, ker to dobro milo temeljito pere perilo in ga pri tem varuje. Negovano perilo, ki se zdi vedno kakor novo, če je oprano in zloženo v omaro, je ponos vsake pametne gospodinje, ki pere svoje perilo samo s preizkušenim Schichtovim milom Jelen.

* *Mladeniči rekruti,* ki ste potrjeni k vojakom in imate pravico do osvobodive, skrajšanega roka službe, čimprejšnjega vstopa v kader, odložitve službe v kadru, informirajte se in uredite svoje zadeve pravočasno! Ako je rok zamujen, se ne da več pomagati! Pojasnila daje za malenkostno plačilo Per Franc, kapetan v pok., koncesionirana pisarna, Ljubljana, Maistrova ulica 14. Za odgovor je priložiti kolek ali znamko za 6 dinarjev.

* **Otroci zažigajo.** Pri posestniku Josipu Brumcu v Pokošu pri Spodnji Polskavi so se domači otroci igrali na skednju z vžigalicami. Nenadno je začelo goreti seno in je vse gospodarsko poslopje zgorelo.

* **Požar v Spuhljah.** Pretekli teden je v Spuhljah pri posestniku Tementu Alojzu nastal požar. Plameni so uničili stanovanjsko in gospodarsko poslopje. Zgorela je tudi ena svinja, drugo pa so morali zaradi opeklin takoj zaklati. Prav tako je bilo nekaj perotnine žrtev ognja. Domača in ptujska gasilska četa sta obvarovali sosedne zgradbe.

»Slikarska umetnost ima svoje dobre plati. Med drugimi je ta, da zaradi te slike lahko zdaj nemoteno govoriva.«

»Prav imate, gospod Morney.«

»Gospodična, nocoj se mora zgoditi!«

»Kaj pa?«

»Pogovor med vašim očetom in Sperom moram slišati.«

»Zakaj že kar nocoj?«

»Ker sem našel pojasnilo za besede na koščku Sperovega pisma.«

»Res? To je zelo zanimivo.«

»Da. Poslušajte: ‚mlad in neizkušen' je ravnatelj Walker, šef amalgamskega rudnika.«

»Oh,« je vzdihnila Ana, »ali je ta tudi zapleten v to zgodbo? Včasih tudi jaz obiščem Walkerjeve. So prav ljubeznivi.«

»Tako? Vi občujete z njimi? Tega še nisem vedel. Le bodite pomirjeni, gospod Walker ni soudeležen pri tem lopovstvu, kolikor imam pregled čez vso to zadevo. Zdaj tudi vem, kaj pomeni beseda ‚presoljen'. Nanaša se na nekaj, s čimer ima opravka vaš oče, namreč na žlebove, ki jih vaš oče popravlja in obnavlja. Žlebovi so presoljeni — z zlatim lugom.«

»Kako...?«

»Da, vsa reč mi še ni čisto jasna. Različna še nerešena vprašanja se glasijo: Odkod je zlato, ki se vtihotaplja v nemodski rudnik, ker v amalgamskem rudniku prav nič zlata ne pogrešajo? Na kak način se uporabljajo presoljeni žlebovi? Kako prihaja zlato iz teh presoljenih lesenih kosov v nemodski rudnik? To so samé uganke...«

Ana je premišljala

»No,« je naposled menila, »po mojem mišljenju se vse vrti okoli dejstva, da sta se v amalgamskem rudniku izgubila v osmih mesecih le dva kilograma zlata, med tem ko so jih v Nemodu pridobili v istem času dve sto kilogramov preveč.«

»Da,« je odvrnil Baltimore, »to je seveda zelo neprijetno dejstvo.«

»Vi bi torej radi že nocoj prisluškovali pogovoru?«

»Da. A jutri se popeljem k amalgamskemu rudniku, da poizkusim dognati, kaj store s tistimi žlebovi, kadar jih odstranijo. Kakor vidite, gospodična Amleyjeva, vam neomajno zaupam. Zato vam odkritosrčno govorim o vseh svojih načrtih.«

»Hvala vam. Kaj pa mislite o mojem očetu?«

»Vaše lepe oči ima.«

Ana je zardela

»Pa prepričal sem se, da je nedolžen. In veste, odkod je to moje prepričanje? Eden edini vzrok je: ker ste vi njegova hči...«

»Ker sem jaz... Ne razumem vas.«

»Njegova ljubezen do vas je ganljiva. In takšno dobro in sijajno dekle, kakršni ste vi, ne more imeti zločinskega očeta. Zato sem prepričan o njegovi nedolžnosti.«

Ana je še globlje zardela.

»Kaj veste o meni? Midva se poznava šele nekaj dni.«

»In vendar vam hočem že zdaj zastaviti vprašanje, ki naj vam dokaže, kako zaupam v vas. Odgovorili mi boste na to vprašanje jutri — po dogodkih in razkritjih te noči. Vprašanje se glasi: Ali me imate nekoliko radi, gospodična Ana, in hočete postati moja žena? Obožujem vas kot žensko, kakršno sem doslej zaman iskal.«

Ana je povesila oči.

Baltimore jo je prijel za roko, ki mu je ni odtegnila.

»Jutri vam bom odgovorila,« je rekla tiho.

Po teh besedah je stopila iz sence pred žgočim solncem varujočega velikega slikarskega solnčnika v polno solnčno svetlobo.

Inženjerja je preišnjalo čisto novo, tuje, osvežujoče čustvo, ko je korakal poleg nje. Zajahala je konja in on jo je še nekaj časa spremljal

Dogovorila sta se, da bo zvečer pustila okno svoje sobe odprto. Njena soba je bila zraven Sperove in v tej sta se oba moža zmerom pogovarjala.

Ob 21. uri se bo Baltimore splazil skozi okno v hišo. Ana bo v tistem času kakor po navadi stražila v verandi.

Vse se je zgodilo po dogovoru.

Proti 21. uri se je približal Baltimore Amleyjevi hiši. Poiskal je priprto okno in previdno zlezel v zgradbo.

Ane ni videl nikjer. V notranjosti Sperove sobe je slišal besedovanje. Pripravil je revolver in v veliki napetosti pritisnil uho na vrata.

Amley in Spero sta govorila.

»Danes pa si nenavadno buden,« je rekel Spero.

»Da.« je odvrnil Amley in zazehal.

Spero je začel zdaj proizvajati čuden šum.

»Srrr, srr, srr...« je zvenelo.

Podobno je bilo šumu kolovrata. Trajalo je nekaj minut.

* **Smrten padec s črešnje.** V Jablancah je 55 letna posestnica Lucija Murkova padla z visoke češnje tako nesrečno, da si je zlomila hrbtenico. Kmalu po padcu je umrla.

* **Utopljenec v Ljubljanici.** Ko se je sprehajal upokojeni železničar Ivan Bezlaj z Zaloške ceste v Mostah ob levem bregu Ljubljanice nasproti Baumgartnerjeve graščine, je opazil v vodi utopljenca. Obvestil je o tem ljubljansko policijo. V Moste sta odšla dva stražnika, ki sta mrtveca potegnila na suho. Bil je okrog 60leten mož suhe in drobne postave, oblečen v temne hlače in enak telovnik brez jopiča, po poklicu najbrž delavec ali celo prosjak. Pri utopljencu niso našli nikakih li-

* **Velik požar pod Gorjanci.** Te dni je začelo goreti pri posestniku Janezu Zellingerju mlajšem v Dolžu. Požar se je nato z vso naglico razširil na dom Janeza Kralja in še na cerkveno poslopje poleg cerkve. Razširil pa se je tudi na vsa gospodarska poslopja v bližini. Ker je gorelo sredi vasi, je nastala nevarnost, da bi požar zajel vso vasico in jo uničil. Zato so gasilci zastavili vse svoje moči, da bi vsaj ostale hiše in gospodarska poslopja rešili nesreče. Nazadnje se jim je res posrečilo ogenj omejiti na domove in gospodarska poslopja omenjenih posestnikov. Pogorele so tri hiše, izmed katerih je bila ena pravkar dograjena, dva hleva, senik in več manjših gospodarskih poslopij, skupno 11 zgradb. V ognju sta poginila tudi dva prašiča. Iz hiš so ljudje opremo rešili, v gospodarskih poslopjih pa je zgorelo precej gospodarskega orodja. Kakor se je izvedelo, je nastal požar v Zellingerjevi šupi, kjer so se igrali otroci, ko so bili ljudje zaposleni na polju.

* **Spor zaradi vršaškega vina.** V zvezi s sporom med vršaškimi trgovci z vinom in slovenskimi vinogradniki se vodita zdaj pred vršaškim sodiščem dva procesa. V obeh primerih je tožena vinska postaja v Mariboru, češ da je njena analiza, da vršaško vino ne ustreza predpisom, napačna. Ker se mnenji vršaške in mariborske vinske postaje razlikujeta, je bilo vino zdaj poslano v izjavo topčiderski postaji in njeno mnenje bo za izid obeh procesov odločilno.

* **Posestnik je šel v smrt.** Posestnik Jurij Šubic od Sv. Urbana v Žirovskem vrhu, občina Trata, je šel predzadnjo nedeljo k jutrni maši, pomudil se potem še kratek čas pri svojih znancih, nato pa šel v mlin mlet žito. Ker ga do kosila ni bilo na spregled, ga je šel sin Lojze iskat v mlin. Nudil se mu je žalosten pogled. Šubic si je bil ovil okrog vratu pas od oprtača, ki služi ljudem za nošnjo mehov v mlin, in se obesil tako nizko, da je skoro ležal na tleh. Lojze je zanko brž prerezal in poskušal spraviti očeta k življenju, a je bilo vse zaman. V smrt je šel baje zaradi siromaščine in bolezni v hiši. Bil je dober in priljubljen mož.

* **Steklina goveje živine** se je pojavila v Čepinu blizu Osjeka. Posestniki so že pred tedni opazili znake neke nalezljive bolezni pri svoji živini. Javili so to sreskemu živinozdravniku, ki pa sam ni mogel ugotoviti vzroka močno razširjene bolezni in je izposlóval, da je prišla komisija profesorjev in strokovnjakov iz Zagreba. Ta komisija je ugotovila, da je živina okužena s steklino. Živino je okužil pes čuvar na paši. Precej živine je poginilo že pred prihodom komisije, ostalo pa so morali poklati. Pastirje in kmete, ki so prišli v stik z okuženo živino, so takoj cepili.

* **Štiri leta robije za razbojništvo.** Pred mariborskim velikim senatom se je zagovarjal 29 letni že devetkrat kaznovani tat in razbojnik Datevž Kozel iz Velike Varnice zaradi razbojništva. Dne 27. februarja je nameril v gozdu pri Vičavi revolver v posestnika Martina Rogino in mu z besedami: »Denar sem ali smrt« vzel denarnico z 90 Din gotovine. Pred sodniki se je branil, češ da mu je Rogina omenjeni znesek dolgoval za prodano obleko. Kozel je bil obsojen na štiri leta robije in štiri leta izgube častnih pravic.

* **Vlom v trgovino.** Pred dnevi so neznanci vdrli v trgovino Josipine Šiškove, poročene Sovičeve na Krapju ter odnesli razno blago. To je že tretji vlomilski obisk v tej trgovini. V vseh treh primerih še niso mogli izslediti vlomilcev. Najbrž so vlomili cigani. V isti noči je nekdo vlomil tudi v klet nekega posestnika na Krapju ter mu izpustil sod domače pijače.

* **Priznal je požig očetove hiše.** 26 letni posestnikov sin Franc Pačnik se je zglasil pri občinskem uradu v Šmartnem ter prosil da se stavi v zapisnik, da je l. 1932. na pobudo svojega očeta 60 letnega Pongraca Pačnika zažgal hišo v Završah, da bi oče lahko dobil zavarovalnino. Sin in oče sta aretirana.

* **Velik vlom v Polhovgrajskih Dolomitih.** Nedavno je bilo vlomljeno v hišo posestnika Janeza Pintarja pri Sv. Barbari v Polhovgraiskih Dolomitih. Zgodilo se je to v času, ko so bili domači na polju. Svedrovci so odnesli 3000 Din v gotovini, 21 rjuh, pet parov moških čevljev in vrsto oblek v vrednosti nad 10.000 Din. Vse kaže, da so vlomili zloglasni Bradeško in njegovi pajdaši.

* **Razbojniški napad na starčka.** Nedavno so sredi noči vlomili v stanovanje 71 letnega najemnika Laznika Jerneja v Zrečah štirje moški. Laznik je spal v sobi in se je zbudil, ko ga je eden izmed nasilnežev pograbil za vrat, ga obsvetil z žepno svetilko, hkratu pa postavil sekiro nad njegovo glavo. Drugi razbojnik je imel v rokah odprt nož. Starček se je napada prestrašil in v tem silnem strahu prosil, naj ga pustijo še živeti, ker bi se rad vsaj še spovedal. Zatem so ga začeli spraševati, kje ima denar, kar jim je prestrašeni starček povedal, vendar z drobižem niso bili zadovoljni in so zahtevali tisočake. Orožniki so roparje kmalu izsledili, in sicer Blečiča Silvija, 23 letnega vrtnarja brez stalnega bivališča, Tajnikarja Alojza, 23 letnega krojača iz Spodnjega Doliča, nekega mladoletnega iz Spodnjega Doliča in Repinca Franca, 27 letnega tesarja nestalnega bivališča. Vsi štirje obdolženci so v preiskavi dejanje priznali in izpovedali, da so si ukradeni denar takoj po izvršenem razbojniškem napadu razdelili. Te dni je bila pred celjskim sodiščem razprava proti vsem štirim obdolžencem. Obsojeni so bili Blečič Alojzij na dve leti robije, Tajnikar Alojzij na tri leta in en mesec robije, mladoletnik na šest mesecev strogega zapora, Repinc Franc pa na tri leta robije.

* *Obsodba morilcev delavca Pečnika.* Poročali smo že, na kako okruten način je bil pred časom umorjen in oropan upokojeni delavec zagrebške plinarne Filip Pečnik. Zločin je izvršil 27-letni delavec Peter Krekić iz Benkovca po naročilu Pečnikove žene, 56-letne Ane, in njenega ljubimca, 33-letnega čevljarja Franceta Mlakarja. Zakonca Pečnikova in Mlakar so po rodu iz Slovenije. Peter Krekić je bil obsojen na 20 let robije, Franc Mlakar kot zasnovatelj zločina na dosmrtno robijo, a Ana Pečnikova na 10 let robije. Krekič se je zadovoljil z obsodbo, Mlakar je vložil revizijo in priziv, med tem ko si je Pečnikova vzela rok za razmišljanje. Prav tako si je vzel rok za razmišljanje zastopnik javne obtožbe.

* **Zaradi umora žene 20 let robije.** Pred velikim senatom mariborskega okrožnega sodišča se je zagovarjal 45-letni posestnik Josip Kurbus iz Rogoznice, ki je v Lokavcih ustrelil svojo ženo Suzano. Obsojen je bil zaradi umora na 20 let robije in trajno izgubo častnih pravic.

Naposled je utihnilo, in Spero je rekel s pridušenim glasom:

»Težaven medij je ta Amley. Ko pa je enkrat uspavan, traja učinek tudi tri dni.«

Baltimore je skoro zažvižgal, tako so ga te besede presenetile.

»Hipnoza torej,« je mislil sam pri sebi. »Čudno, da mi to že prej ni padlo na um!«

Zdaj je začel Spero govoriti glasno, razločno in vsiljivo:

»Amley, les je drag, les je drag! Vzemi zdaj nove, vzemi zdaj nove!«

Dalje ni Baltimore slišal ničesar.

Naposled se je Amley zbudil.

»Ali sem spet spal?« je vprašal. »Oprosti, stari prijatelj, kadar začneš delati poizkuse s tistim šumenjem, mi je čisto nemogoče, ostati buden.«

»Nič ne de, prijatelj,« je odgovoril stari lisjak.

Baltimore ni imel zdaj ničesar več iskati v hiši, pa je hotel spet zlezti pri oknu na prosto. Ker pa je stal skrivljen, mu je ena noga zaspala. Zato je nekajkrat nerodno stopil in zadel v neki stol, ki se je prevrnil in močno zaropotal. Ropot je odjeknil v temno noč. Inženjer je prisluhnil. Seveda, ropot so vsi slišali.

»Gospodična Ana,« je vzkliknil Spero zelo glasno, da bi ga čula Ana v verandi.

»Da, pridem,« je odgovorila.

Baltimore je zdaj vedel, da je odkrit. Hitro je zapahnil sobna vrata, pri katerih je poslušal, in skočil skozi okno.

»Tatovi!« je zakričal Amley, in ko je Spero z revolverjem v roki prišel vstopivši Ani nasproti, je ta vedela vse.

Hitela je ven. Pred oknom je stal Baltimore. Mesec je pravkar vzhajal in na beg ni bilo misliti.

Okoli ogla je prišel Spero. Spoznal je inženierja in zakričal:

»Ha, tako zvani gospod slikar! Ali sva se enkrat našla, ti lopov. Poginil boš ko pes. Roke kvišku!«

Preden pa je mogel napraviti Baltimore kakšno kretnjo, se je postavila Ana med njega in Spera.

»Samo ustrelite, major, če si upate! Vem, da ste že hoteli izvršiti napad s citronastorumenim diamantom in s kačo klopotačo...«

V trenutku, ko se je postavilo dekle pred Baltimoreja, je ta že privlekel iz žepa revolver in ga nameril na nasprotnika. Ker se je dekle stisnilo k niemu, je niegov prst nehote pritisnil na petelina, in ko je Ana še govorila s Sperom, je zagrmel strel. Spero se je zvrnil na tla, preden se je mogel poslužiti orožja.

»Življenje ste mi rešili, gospodična Ana,« je rekel Baltimore. »Pri tem ste svoje življenje postavili v nevarnost. Zakaj ste to storili?«

»Ker vas imam rada,« je preprosto odgovorila in niene roke so objele Baltimoreja okoli vratu. »Kdor ljubi, si upa vse.«

Čisto zmeden je stal Amley poleg njiju. Prav nič ni razumel vsega tega, kar se je zgodilo v zadnjih minutah.

Spero je preklinjal in besnel. Njegova rana ni bila nevarna. Strel ga je zadel v levo nogo. Oba moža sta ga ponesla v hišo in ga spravila v posteljo, nato pa sta poslala zamorskega dečka k amalgamskemu rudniku po zdravnika.

»Hvala Bogu,« je rekel Baltimore, »zdaj bo vsaj za nekaj časa neškodljiv. Lahko računamo, da bo najmanj tri mesece ležal.

Amley je bil čisto iz sebe. Ko pa je videl Baltimoreja poleg svoje v sreči žareče hčerke in opazil, kako je Baltimore objel mladenko, je rekel:

»No, dekle, ali si morda zaročeno s slikarjem. Zato je, seveda, bil v tvoji sobi.«

Inženjer je pomembno pomežiknil Ani.

»Da,« je rekla mirno.

»Tako, tako,« je menil Amley. »Potem vama samo želim vse dobro.«

Bil je vajen tega, da je imela hčerka zmerom prav in da je najbolje vedela, kaj je bilo zanjo dobro.

Baltimore je počakal prihoda zdravnika. Ta je pregledal Sperovo nogo, jo obvezal in odredil, da mora poškodovanec dalje časa ležati čisto mirno. Ko se je poslovil, da se vrne v naselbino poleg amalgamskega rudnika, ga je Amley prosil:

»Vzemite me v svoj avto, gospod doktor, da mi ne bo treba hoditi jutri peš.«

Njegova hčerka je hotela temu nasprotovati, Baltimore pa ji je svetoval:

»Ana, saj je prav tako. Tvojega očeta bom potreboval jutri v amalgamskem rudniku.«

Oba zaljubljenca sta sedela v mesečini v verandi in med poljubi in ljubimkovanjem je pripovedoval inženjer, kaj je kot prisluškovalec slišal pri vratih.

»Vidiš«, je veselo menila mladenka, »vidiš, da moj oče ni prav nič kriv. To sem vedela čisto zanesljivo.«

(Dalje.)

* **Mladeniči s Polzele na prosvetnem pohodu.** V nedeljo dopoldne na slavnostni vožnji na tabor v Petrovčah so iz Celja znani polzelski miličniki z jajci obmetavali pročelje novozgrajenega Sokolskega doma v Št. Petru v Savinjski dolini. Ta dom bo letos slavnostno otvorjen in je posvečen spominu kralja Aleksandra I. Uedinitelja. Kolikor nam je znano, je orožništvo uvedlo stroge poizvedbe in je pričakovati, da bodo krivci tudi prav kmalu izsledeni.

* *Fantovska bitka je zahtevala mlado življenje.* Mali kazenski senat v Mariboru se je pečal s fantovsko bitko 19. januarja v Podgorcih v Slovenskih goricah. Na zatožni klopi je sedel 25-letni posestnikov sin Anton Kranjc iz Lasigovcev, ker je povzročil smrt posestnikovega sina Ferdinanda Slameršaka. Državni tožilec ga je obtožil, da je v prekoračenju potrebne samoobrambe zabodel Slameršaka z nožem v desnico in v vrat, tako da mu je prerezal žilo odvodnico in je Slameršak zaradi izkrvavitve umrl Kranjc je svoje dejanje priznal. Zagovarjal pa se je s tem, da je dejanje izvršil v upravičenem silobranu, ker je bil v strahu za svoje življenje. Kranjc je bil obsojen na štiri mesece strogega zapora.

* **Zverinski uboj.** Že dolgo časa sta živela v Mostah pri Komendi gostilničar Kepic Janez in invalid Kern Filip v sovraštvu med seboj. Nedavno zvečer sta se nekoliko sporekla in v Kepicu je vzplamtelo. Pograbil je za motiko ter dvakrat z vso močjo zamahnil po Kernovi glavi. Kern je stekel v vežo, Kepic pa za njim, kjer je pograbil ob zidu slonečo lato in nadaljeval udrihanje po Kernu. Ves s krvjo oblit je Kern zbežal skozi vrata, ki držijo na dvorišče, kjer je na dvorišču nedaleč od vrat padel na obraz in obležal. Kepic je še nekajkrat zamahnil po Kernu. Ko je videl, da se njegova žrtev več ne zgane. je šel po vasi. Kern je dobil hude udarce po vsem telesu, na glavi pa je imel dve veliki zevajoči rani. Zaradi hudih poškodb je kmalu umrl. Vodiški orožniki so ubijalca aretirali in spravili v zapore sreskega sodišča v Kamniku.

* **Po nedolžnem obsojen.** Te dni se je vršila pred okrožnim sodiščem v Mariboru zanimiva obnovitvena razprava. 37letni posestnik Franc Žnidarič iz Zgornjega Dupleka je bil leta 1933. obsojen na štiri leta zaradi požiga. Dve leti je presedel v ječi, potem pa je bil zaradi vzornega obnašanja pogojno izpuščen. Žnidarič se je začel takoj po prihodu iz ječe boriti za svojo izgubljeno čast. S pomočjo svojega zastopnika se mu je posrečilo zbrati dokaze, da ni 10. marca l. 1933. zažgal hiše posestnika Jožefa Stobra. Tega požiga ga je bila obdolžila njegova nekdanja nevesta Alojzija Stobrova. Žnidarič je bil tistega večera, ko je požar, pod oknom Alojzije Stobrove in ta je potem zatrjevala, da ga je videla, kako je z vžigalico zažgal streho na stiskalnici. Zdaj, pa je Žnidarič dokazal, da je bil takrat že zdavnaj doma. Na podlagi zbranih dokazov je bil Žnidarič oproščen.

* **Po 17 letih se je javil sodišču** v Sremski Mitrovici 66letni Gjoka Ristić iz Laćarka, ki je bil umoril svojo ženo. Kakor je sam izjavil, se je tako postaral in oslabel, da se ni mogel več skrivati pred očesom postave. Mož je 30 let živel s svojo ženo Živano in imel z njo štiri otroke. Ni pa rad delal, a rad je srkal vince. Premoženje mu je skopnelo in Gjoka je zapustil svoje ljudi ter šel v Laćarak, kjer je postal občinski redar. Potem je večkrat zaman nagovarjal ženo, naj se preseli k njemu. Tako tudi usodnega dne. Zakonca sta se sprla in med prepirom je Gjoka sedemkrat zabodel ženo, ki je kmalu izkrvavela. Ubijalca so tedaj prijeli orožniki in ga izročili v zapore mitroviškega sodišča, odkoder pa je pobegnil in se tako od leta 1920. vse doslej skrival pod tujimi imeni. Ubijalec je bil te dni na razpravi pred okrožnim sodiščem v Mitrovici obsojen na pet let robije.

* **Vlomilci v cerkve.** Zloglasni France Rokavec in njegovi pajdaši so strašili zadnje dni v Ljubljani. Komaj je bilo vlomljeno v cerkev na Črnučah in na Dobrovi, je Rokavec s svojimi pomagači pred kratkim ponoči že spet poskusil srečo v cerkvici v Štepanji vasi. Štepanjska cerkvica stoji na samem, zato vlomilcev nihče ni motil. V mrtvašnici so kakor na Dobrovi poiskali krampe in drugo orodje, nato so vrgli iz tečajev zaklonjena stranska vrata in vdrli v cerkev. Odprli so pet nabiralnikov, v katerih so morda našli le za okrog 100 Din drobiža, kar pa ni bilo vredno tolikšnega truda. Zato so stopili v zakristijo, kjer so odprli vse omare in prebrskali vse kote. Ker niso našli ničesar primernega, so se spravili nad oltar in vzeli iz njega cerkvene posode, ki jih pa niso odnesli. Vlomilci so jo popihali samo s skromnim plenom. Škoda pa znaša vendar nad 1500 Din. Rokavec je doma iz Dobrniča pri Novem mestu.

* **Obsojena vlomilca.** Oktobra lani je bilo vlomljeno pri belem dnevu v hišo posestnice Katarine Knezove. Vlomilci so odnesli 4000 Din gotovine in za 500 Din razne zlatnine. Vlomilca, brezposelni trgovski pomočnik Polde Kotar od Sv. Križa in brezposelni delavec France Podbregar z Dolgega Brda, sta bila zdaj kaznovana. Kotar na dve leti in šest mesecev robije, Podbregar pa na 6 mesecev strogega zapora. Delavec Alojzij Kepa s Save pri Litiji pa je bil zaradi prikrivanja tatvine obsojen na en mesec strogega zapora.

Iz življenja bogatinov, ki so v loteriji zadeli milijone

Neki francoski list je nedavno pisal o usodi trinajstih milijonarjev, ki so v francoski državni loteriji zadeli milijone frankov in so tako čez noč postali milijonarji. List je po svojih sotrudnikih poizvedel, kaj se je zgodilo s tistimi srečnimi, ki so čez noč obogateli. Poizvedbe so bile, kakor piše list, zelo težavne, ker so ti ljudje postali čemerni in nezaupni. Zato je bilo od njih težavno dobiti odgovore. Iz teh odgovorov zdaj pojasnjuje list usodo teh novih milijonarjev.

Najprej ugotavlja, da se ti ljudje ne pečajo več s politiko. Morda so se prepričali, da je boljše politiko pustiti tistim, ki jo razumejo. Najbrž pa bo tako, da je bogastvo v njih zadušilo vsako drugo strast, kakor jo uduši tudi skrajno uboštvo. Zato ti milijonarji ne govore več o ničemer drugem, kakor o zoreči letini, o denarnih poslih, o denarju in spet o denarju. Kar strah jih je, kadar bi bilo treba izdati kak frank. Rajši prenesejo vse, kakor da bi dali sto frankov nekdanjemu prijatelju, ki je v stiski. Pred seboj ti novi bogatini ne vidijo ničesar drugega kakor proseče roke siromakov in obraze nevoščljivcev in sleparjev. Z gnevom sprejemajo davčnega uradnika kakor tudi nekdanje prijatelje. Celo svojih sorodnikov ne marajo več, čeprav ti mislijo, da imajo vsaj nekaj pravice do drobtin, ki padajo od mize bogatih sorodnikov. Povsod vidijo vohune in ob vratih imajo hude pse, ki vsakemu, ki bi rad k njim, kažejo svoje ostre zobe.

M l i n a r, ko je zadel pet milijonov frankov, je z ženo zapustil svoje dotedanje bivališče v Avallionu in se preselil na podeželsko posestvo, katero je kupil. Tukaj se je skril svetu in njegova žena mu vse večere šiva preluknjane nogavice, katere bi bil kdo drugi že davno zavrgel. Tako izgubljen v samoti je možak slabe volje in neprestano godrnja, da ga boli to ali ono. V nekaj mesecih svojega brezdelja se je postaral za deset let. Njegovi udi so otrpnili. Mož ni srečnejši, kakor je bil prej, ko je moral kot ubog mlinar težko delati.

B r i v c u se še zmerom toži po sladkem miru svoje preteklosti. Večkrat ga korak zanese v tisto ulico, kjer je imel svojo brivnico, in se ves nejevoljen vrača domov, češ da ima njegov naslednik zdaj tam kar dobro, med tem ko on nima nobenih gostov več. »Kako lep je bil moj poklic!« Tako je rekel ves strt. Zdaj pa nima več gostov, s katerimi se je dalo tako lepo kramljati. Ni več starih prijateljev, novih si pa ni mogel pridobiti. Nihče več ga na cesti ne pozdravi s tistim prisrčnim zamahom roke ali pa z mežikanjem, ki je včasih bilo tako prisrčno in je toliko povedalo.

Še huje se godi m e s a r j u in m i z a r j u. Ta dva sta svaka. Kupila sta vsak svojo srečko. Toda drug drugemu sta obljubila, da bosta delila, če bi eden izmed njiju zadel v loteriji. Ko je torej zadel mizar, je v navalu prve sreče brž tekel k mesarju in mu povedal, da je zadel pet milijonov in da je polovica njegova. Toda že nekaj dni kasneje je izvedel, da ni zadel petih milijonov, marveč samo tri. In tako je odštel mesarju poldrugi milijon, med tem ko je njemu ostalo spet samo poldrugi milijon. Zdaj prebiva v neki vinorodni dolini, kjer obrezuje trte svojega vinograda. Pa mu včasih pri tem rezanju pride na misel, da bi bilo vendarle tudi prijetno, če bi namesto mladike odrezal mesarju debelo glavo. Zaradi tistega poldrugega milijona.

Med temi loterijskimi srečniki je tudi nekdaj ubožna v d o v a. Ta takole pravi: »Če bi bila zadela srečka mojega svaka, bi bila jaz vseeno dobila polovico, tako pa je zadela moja srečka in sem polovico morala dati svaku. Ta misel ji ne dovoljuje, da bi v sreči uživala svoje bogastvo.

Skoro vsi ti srečniki imajo zdaj več neprijetnosti, manj miru in manj zdravja. V r t n a r je priznal, da je zanj pet milijonov frankov vendar le preveč, ker bi mu za njegove potrebe zadoščalo 30.000 frankov, ker je siromašen in siromak ne pozna drugega veselja, kakor svoje delo. Denar pa ga je ločil od priljubljenega dela ter ga onesrečil.

B r a n j e v c a mučijo nešteta prosilna pisma, o katerih misli, da mora nanje odgovarjati. Večina loterijskih milijonarjev pa ni vedela, kaj bi z denarjem, zato si je nakupila take nepotrebne reči, ki si jih je nekdaj tako želela. Resnično srečen torej ni nobeden izmed teh milijonarjev.

Kako je Rockefeller zaslužil prvi dolar

Zanimivo je, kako so nekateri bogatini prišli do ogromnega premoženja. Ameriški milijarder, petrolejski kralj John. Rockefeller, ki je te dni umrl v starosti 98 let, je nekoč pripovedoval. kako si je zaslužil svoj prvi dolar:

»Ni tako važno zbujati spomine na dni, ko je človek zaslužil svoj prvi dolar, mnogo bolj važno je spomniti se, za kaj ga je porabil. Star pregovor pravi: ‚S komer se družiš, tak si!' Ko me izprašujete, kako sem dobil svoj prvi dolar, bi mogel prav dobro uporabiti omenjeni pregovor, toda z majhno izpremembo. Takole bi moral reči: ‚Kakor si izdal prvi zasluženi denar, tako boš tudi zadnjega! S tem hočem povedati, da je človekova življenjska pot odvisna od tega, kako dela z denarjem, če ga izdaja za zabavo, v znanstvene namene, če ga požene skozi želodec, ali pa z njim gradi svojo bodočnost.

Vedno sem mislil na svojo bodočnost. Nikdar nisem imel pred očmi samo prihodnjega dne. Prav zaradi tega je bil vsak dolar, ki sem ga zaslužil, kakor člen v verigi, ki me je napravila za milijonarja.

Ko se spominjam svojih prejšnjih let, moram reči, da mi je še prav živo pred očmi oni čas, ko sem zaslužil prvi dolar. Bil sem mlad

dečko, poleg tega pa še bolan. Moral sem zaužiti zdravilo, ki sem se ga zelo branil. Tedaj mi je oče prigovarjal: ‚Če to zdravilo izpiješ, dobiš dolar.' Komaj je oče to izpregovoril, je bilo zdravilo že v mojem želodcu. To je bil prvi dolar, ki sem ga imel in ki sem o njem mogel reči, da je moj. Prosil sem očeta, naj mi kupi hranilnik, kjer bi bil ta dolar in morda še kak drug čisto na varnem.

Počasi sem si prihranil celih 40 dolarjev. Tedaj nisem več mogel zdržati doma. Učil sem se knjigovodstva in kmalu tudi dobil neko službo v majhnem podjetju, ki je trgovalo s petrolejem. Neprestano sem varčeval in tako se mi je posrečilo, da sem se s pomočjo nekega svojega prijatelja osamosvojil.

Verjemite mi, da ne bi bil nikdar postal milijonar, če bi bil za svoj prvi dolar kupil čokolado ali kakšne igračke. To, kar sem danes, sem mogel postati samo na ta način, da sem bil skrajno varčen.«

× **Devet milijonov plinskih mask** je angleška vlada dala delati za civilno prebivalstvo. To je novo naročilo. Anglija pa ima že doslej za civilno prebivalstvo več plinskih mask na razpolago kakor katerakoli druga država.

× **Pomanjkanje orehovega lesa naznanja vojno.** Železo je postalo po vsem svetu kar redka kovina, odkar se skoro vse države na vso moč oborožujejo. Tudi zvišanje cen usnja na mednarodnih tržiščih in podražitev volnenega blaga sta v dokajšnji zvezi s povečano potrebo teh predmetov za vojne uprave. V novejšem času pa je slišati pogoste pritožbe o pomanjkanju orehovega in drugega trdega lesa. Že od starih časov velja naraščajoče povpraševanje po orehovem lesu za znak večje vojne nevarnosti, kajti iz tega lesa izdelujejo kopita za puške. Zanimivo je, da se noben drug les tako dobro ne da uporabiti za takšne namene kakor oni iz debla miroljubnega oreha. Danes trdijo mnogi strokovnjaki, da obstoji v nekaterih deželah nevarnost, da se bo začelo zavoljo naraščajočega povpraševanja po orehovini roparsko gospodarstvo s temi drevesi in da je treba zato pravočasno poskrbeti za njih zaščito. Železo lesa torej še ni popolnoma odrinilo z vojnega področja. Tanke in topove, vojne ladje in izstrelke izdelujejo sicer skoro samo iz kovine, toda za puške, karabinke, lahke strojnice in strojne pištole je treba še vedno lesenih kopit.

× **Moč največjega daljnogleda.** Ko bo izdelan na svetu najdebelejši daljnogled za novo zvozdarno na Mount Palomaru v Kaliforniji, bodo videli zvezdoslovci skozenj približno štirikrat tako daleč, kakor so videli skozi doslej največji daljnogled, ki ga imajo v zvezdarni Mont Wilsonu. Novi daljnogled bo prestrezal 800.000krat toliko svetlobe kakor človeško oko, ne bo pa povečaval bolj kakor že obstoječi daljnogledi. Svetloba bo osredotočena s predmetov v človeško oko ali fotografski aparat. Zato se bodo dala fotografirati drobnejša in bolj oddaljena telesa.

× **Svinčniki za barvanje ust in kokošji kremplji.** Angleški prodajalci dišav in olepševalnih sredstev so precej časa razmišljali, zakaj kupujejo trgovci s perutnino toliko rdečih svinčnikov za barvanje ustnic. Pa še po najdražjih vrstah segajo. Zgodilo se je celo, da je nekega dne v nekem angleškem mestecu teh svinčnikov nenadno v vseh trgovinah zmanjkalo. Pa je le tudi ta reč prišla na dan. Ugotovilo se je, da so barvali prekupčevalci s perutnino s tem barvilom kokošje kremplje. Vsa perutnina, namenjena za prodajo, je imela svetlordeče kremplje, zaradi česar so kupci menili, da so nakupili samo mlado perjad. Na ta način so podjetni Angleži dvignili ceno perutnini.

× **Naveličal se je biti cesar...** Kitajski listi objavljajo vest, da je mandžurski cesar izvršil poskus samomora. Cesar je že izpil strup, toda v zadnjem trenotku ga je opazil nekdo izmed dvorjanikov. Poklicali so takoj zdravnike, ki so za enkrat še rešili življenje cesarju. toda ponoči se je njegovo stanje zelo poslabšalo.

× **Nehote ga je oropal za uro.** Usodna pomota je napravila nekega pariškega odvetnika za roparja. V rani jutrni uri se je vračal z ženo z neke zabave. Na cesti pred svojim stanovanjem sta srečala nekega moža, ki je stekel mimo njiju in se zadel pri tem ob odvetnika. Odvetnik je segel z roko takoj v žep svojega telovnika in ker tam ni našel svoje zlate ure, je menil, da ga je možak sunil samo zato, da mu je pri tem lahko vzel uro. Stekel je torej za njim, potegnil samokres in zavpil, da bo streljal, če mu takoj ne izroči ure. Mož se je v resnici ustavil in mu izročil uro, nato pa je nadaljeval pot. Ko je odvetnik doma natančneje pogledal telovnik, je ugotovil, da ima dve uri. V levem žepu telovnika je imel svojo uro, v desnem pa uro, ki ni bila njegova. Samo po naključju je bil svojo uro vtaknil v levi žep namesto v desnega kakor običajno, in ker je tu ni bil našel, je mislil, da mu jo je bil neznanec ukradel Zanimivo pa je, da ni mogel najti neznanca, kateremu je z orožjem v roki pobral uro. Kaže, da jo je vendarle pobral kakšnemu žeparju.

× **Plačani so za to, da poslušajo tožbe o težavah.** V Ameriki so odkrili nov poklic. Za plačilo treh dolarjev na uro lahko najameš poslušalca. To je čeden mlad gospod ali mlada dama prijetne zunanjosti, ki ji je dolžnost mirno poslušati vse, kar ji pripoveduješ, in po posebni pogodbi je zavezana molčati o vsem, kar je slišala. Čuje se skoro neverjetno, da je povpraševanje po poslušalcih in poslušalkah dan za dnem večje. Izkazalo se je namreč, da je v Ameriki zelo mnogo ljudi, ki čutijo potrebo potožiti komu svoje križe in težave. Takih ljudi najbrž nikjer ne manjka. Človek potrebuje nekoga, ki bi mu mogel zaupati svoje načrte, svoje sanje, hrepenenje in nade. V navadnih razmerah si s tem ne upa na dan v strahu, da bi ga okolica ne smatrala za prismojenca. Plačani poslušalec ga pa mora poslušati in mu na vse pritrjevati, saj je plačan za to.

× **Blisk šine z zemlje do oblaka in nazaj.** Doslej smo vedno mislili, da se utrga blisk iz oblakov in udari v zemljo. Zdaj pa so raziskovalci, zlasti Angleža Larsen Boys in Steadworth, s prav skrbnimi in hitrimi filmskimi posnetki dognali, da šine najprej tenak svetlobni trak k oblaku navzgor, ki ima močno električno napetost nasproti zemlji. Šele potem zdrkne električni naboj po tem svetlobnem traku navzdol proti zemlji. Vse se seveda zgodi silno hitro.

× **Čebelo so ozdravile hromega.** V Bariju v Italiji se je pred kratkim zgodio tole nenavadno ozdravljenje: Star hrom mož je sedel ob odprtem oknu. Nenadno pa je odnekod priletel čebelni roj, se zaletel naravnost v hromega starčka in ga močno opikal. Čebele so ga seveda tako hudo zdelale, da so ga morali dati v bonišnico, kjer so mu zdravniki komaj rešili življenje. Ko se je nazadnje pozdravil, se je pokazalo, da je hromost začela ponehavati in je nazadnje docela izginila. Velika količina čebelnega strupa je torej ohromelost odpravila.

× **Umetna človeška kri.** Te dni se je na Dunaju začel tako imenovani zdravniški teden. V zvezi s tem je bila odprta tudi razstava v dunajski splošni bolnišnici, ki kaže nekatere prav zanimive nove pridobitve v zdravniški vedi. Posebno pozornost zbuja umetno napravljena človeška kri, ki bo odslej naprej vedno na razpolago na vseh avstrijskih reševalnih postajah. Doslej se je dostikrat dogajalo, da je moral ponesrečenec, ki je dobil hujše notranje poškodbe, kmalu za tem, ko se je nesreča pripetila, umreti zaradi prevelike izgube krvi, preden so ga mogli pripeljati v bolnišnico ali mu kri drugače ustaviti. Zdravniki so se že dalj časa ukvarjali z vprašanjem, kako bi se dalo omejiti število takšnih žrtev. Treba je bilo poizkusiti, kako bi se dala umetno napraviti človeška kri, ki bi bila lahko vedno na razpolago. Ta poizkus se je posrečil. Napravili so tekočino, ki je po svoji kemični sestavini enaka človeški krvi. Treba jo je samo takrat, kadar komu preti smrtna nevarnost zaradi izkrvavitve, vbrizgati v žile in srce, ki bo na ta način umetno delovalo toliko časa, dokler ponesrečenca ne pripeljejo v bolnišnico, kjer mu preprečijo nadaljnji odtok krvi.

× **Bolnike zdravi tudi zabava.** V zadnjih letih so napravili zdravniki po svetu že nešteto poizkusov, na podlagi katerih so skušali ugotoviti, kako vpliva na bolnike zabava. Od tega, kakšno je bolnikovo duševno razpoloženje, je zelo odvisno, kdaj bo bolnik tudi telesno ozdravel. Na vsak način izkušajo zdravniki bolnikom pregnati vsako misel, da je njihovo zdravstveno stanje resno nevarno, ker jim s tem tudi krepijo upanje, da bodo v kratkem zdravi. Zanimivo je, kako takšno zdravljenje napreduje pri onih, ki so še resno bolni, in pri tistih, ki so na videz že izven nevarnosti. Zdravnik ima dosti težavnejše opravilo, kadar zdravi manj bolnega, kakor pa takrat, kadar zdravi takšnega, ki je neprestano navezan na posteljo. To velja posebno za bolnišnice in sanatorije. Manj bolna oseba čaka zmerom na to, kdaj bo prišel k njemu zdravnik, čaka, kdaj mu bodo prinesli jedi, v vsem ostalem času pa je zaposlen s samim seboj, to se pravi, da premišljuje, kaj je z njegovo boleznijo in tako samega sebe ugonablja. Nevarno bolni človek takšnih reči ne premišljuje toliko in ima po navadi tudi mnogo več upanja na zdravje in močnejšo voljo do življenja.

× **11 let je molčal.** Ameriški listi poročajo o mehaniku Melylnu Trainu, uslužbenem v neki garaži v Filadelfiji. Mož je bil 11 let dozdevno nem. Oni dan so pa njegovi tovariši ostrmeli, ko je naenkrat izpregovoril in jim pojasnil, zakaj celih 11 let ni izpregovoril nobene besede. Leta 1911. je ustanovil v Bostonu trgovino, v katero so vložili njegovi prijatelji precej denarja. Za družabnika si je izbral svojega svaka, ki je pa nekega dne pobral ves denar iz blagajne in jo mahnil v New York, kjer je vse pognal, potem si je pa končal življenje. Train je bil tako obupan in osramočen, da je sklenil molčati, dokler se mu ne bo posrečilo vrniti vsega denarja svojim prijateljem. Šel je v Filadelfijo, kjer se je lotil dela. Pridno je delal 11 let in vsa ta leta ni izpregovoril niti besedice. Ko je ves srečen in ponosen odposlal zadnji ček, je začel zopet govoriti. Prijateljem je pripovedoval, da mu je bilo prvo leto zelo težko, ker ni govoril, potem se je pa navadil. Sicer pa meni, da ljudje tako preveč govore in mlatijo prazno slamo. Spoznal je, da se mnogo laže in uspešneje dela, če človek ne govori.

× **Po vsej južni Franciji letos cvete bambus.** Toda tega bambusovega cvetja se kmetje nič ne vesele. Bambus namreč cvete le enkrat ali dvakrat vsakih sto let, in ljudje pravijo, da tisto leto, kadar cvete bambus, ni pričakovati nič dobrega na svetu.

× **Zakonsko življenje je bolj zdravo.** Neka ameriška zavarovalnica je na podlagi zbranih podatkov ugotovila, da je umrljivost med poročenimi zavarovanci znatno manjša kakor med samskimi. Poročenim je usojeno tudi daljše življennje ne glede na to, ali žive v srečnem ali nesrečnem zakonu. Ne smemo pa iskati vzroka manjši umrljivosti samo v tem, da se ženijo razmeřno zdravi ljudje. Razlika v umrljivosti med poročenimi in samci je tako velika, da je treba iskati druge vzroke. Glavni je ta, da je zakonsko življenje mirnejše in bolj zdravo kakor življenje samcev. Od 100.000 moških v starosti od 15 let umre samskih 1218, oženjenih pa samo 855. Neporočenih poberejo mnogo več hripa, pljučnica, jetika, bolezni srca in ledvic, želodčni rak in alkoholizem. Tudi samomor in kap zahtevata med neporočenimi več žrtev kakor med zakonci. Ameriška zavarovalnica našteva tudi vzroke daljšega življenja zakoncev. V prvi vrsti omenja redno spanje in dobro domačo hrano, dalje zavest odgovornosti zakoncev, ki se skrbno izogibajo okuženja in drugih nevarnosti. Važno je tudi, da zakonci medsebojno skrbe za svoje zdravje in da poskrbe drug drugemu za zdravniško pomoč, dokler še ni prepozno.

Po Sloveniji gre glas: »Domovina« je za nas

× **Pet milijard dolarjev v pepelu.** Uradniki ameriškega zakladnega urada so dobili te dni naročilo, naj sežgejo ogromen kup bankovcev v vrednosti petih milijard dolarjev. Gre za bankovce, ki so jih natiskali šele l. 1929. in ki so po večini še dobro ohranjeni. Imajo samo eno napako, namreč opazko, da jih je mogoče na zahtevo izmenjati v zlato. Ker pa je zamenjava papirnatega denarja v zlato od l. 1933. zakonito prepovedana, so te bankovce od leta 1933. dalje zbirali ter jih zdaj uničujejo.

Popotnikova torba

Osemdesetletnica zaslužnega narodnjaka

Sodražica, junija.

80 let dela in borbe je praznoval 24. junija naš tržan in obče znani g. Ivan Samsa, rojen leta 1857. v Malem logu, občina Loški potok. V svoji mladosti se je v Sodražici izučil kolarske obrti, nato pa se je kmalu osamosvojil in ustvaril lastno ognjišče. Poročil se je s pokojno Nežko iz znane Košmrljeve hiše, ki mu je bila zmerom dobra družica. Imela sta šest hčerk, izmed katerih živijo še tri in so v Ameriki, in tri sinove, od katerih vodi najstarejši, Ivan, kolarsko obrt, sin Karlo je pa umrl v svetovni vojni. V svoji mladosti je bil g. Samsa dvakrat v Ameriki, nato se je pa za stalno naselil v našem prijaznem trgu. Ustvaril si je lepo domačijo in kot kolarski mojster je zaslovel daleč okoli. Udejstvoval se je v raznih naprednih društvih in je bil steber napredne misli. Kot tak je bil vedno naročnik naprednega časopisja.

Posebno velike zasluge ima na področju gasilstva. G. Samsa je ustanovni član naše gasilske čete in si je pridobil zaradi svojih zaslug naslov častnega člana. Pripomogel je mnogo k nabavi gasilskega prapora in motorne brizgalne in daroval tudi zdaj 1000 Din za snujočo se gasilsko godbo v Sodražici. Vzgojil je narodno zavedne sinove. Najstarejši, Ivan, je za časa bivanja v Clevelandu nabral med našimi rojaki izdatne zneske za nabavo gasilskega prapora in motorke.

Jubilant ima nešteto odkritosrčnih prijateljev in znancev, ki so mu te dni čestitali. Zaradi njegove borbenosti in odkritega jugoslovenskega mišljenja mu je zapel na dan njegovega jubileja sokolski pevski zbor podoknico, sokolski tamburaši so mu pa nato igrali na domu. G. Samsa je kljub častitljivi starosti še čil in zdrav ter se tudi še danes udejstvuje za napredek našega trga. Iskreno mu želimo, da bi doživel v naši napredni Sodražici še mnogo zadovoljnih let!

Štrigovski Sokol ima svoj dom

Štrigova, junija.

Naša marljiva sokolska postojanka, ki je pod krepkim vodstvom prvega staroste in ustanovitelja, znanega nacionalnega delavca župana g. Tomislava Kovača, je kupila lepo stavbo, ki jo bo preuredila v sokolski dom. Stavba je bila last g. Šare in stoji v Štrigovi v bližini cerkve, zaradi česar je bilo za njo mnogo kupcev. Poslopje je 19 m dolgo in 9 m široko, v dobrem stanju in lahko nosi po mnenju strokovnjakov še več nadstropij. Poleg zgradbe je lep vrt, ki se bo uredil v dovolj veliko telovadišče.

Vest, da ima društvo svoj dom, je bila sprejeta med štrigovskimi Sokoli in sokolstvu naklonjenim občinstvom z velikim veseljem. Štrigovski Sokol se bo odslej neovirano gibal pod lastno streho. Z nakupom doma je Sokol v Štrigovi izvršil svojo največjo nalogo, ki jo je imel v programu Petrove petletke. Sokolski dom bo izhodišče vsega jugoslovenskega nacionalnega delovanja in trden temelj sokolske ideje v Štrigovi. Na tem lepe muspehu društvu in njegovemu vodstvu iskreno čestitamo!

Naši na tujem

Iz kolonij ameriških rojakov

Cleveland, junija

V Clevelandu je utonil 15letni Rudolf Fibijaš. Njegov oče je doma iz okolice Reke. Mati, ki se je pisala kot dekle Iskrova, je pa iz Ilirske Bistrice. S svojim bratom je lovil Rudolf ribe, pa je po nesreči padel v jezero.

V Calunetu je umrla Marija Sterben, stara 77 let. Zapustila je moža in šest odraslih sinov in hčerk. Doma je bila iz Bele krajine.

V Calumetu je umrl slovenski župnik Jože Šuster, star 27 let, rojen v Ameriki, v Bridgevillu pa slovenski župnik Albin Moder, doma od Novega mesta. V Ameriki je bil 37 let.

V Clevelandu je avtomobil povozil Franceta Gostinčiča. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer je pa kmalu umrl. Star je bil 21 let in po poklicu voznik. V istem kraju je preminul Janez Prhne, star 55 let, doma iz Orehovca pri Št. Jerneju na Dolenjskem, odkoder je prišel v Ameriko pred 30 leti. V clevelandski bolnišnici je umrl tudi Blaž Bartel. Pokojnik je štel 45 let, doma iz okolice Št. Ruperta na Dolenjskem, odkoder je prišel v Ameriko pred 25 leti.

Iz Hervesta - Dorstena (Nemčija) nam pišejo: Tukaj je pred kratkim praznoval petinsedemdesetletnico upokojeni rudar g. Jakob Skobe, zvest bralec »Domovine«, po rodu iz občine Sv. Lamperta. Bil je med prvimi našimi izseljenci v Nemčijo. Po dolgih 40 letih hudega rudarskega dela uživa zdaj zasluženo pokojnino. Želimo mu še mnogo zdravih let!

Ženski vestnik

Zdravilni učinek limone

Pravijo, da se varuješ nalezljivih bolezni, če piješ vodo, pomešano z limonovim sokom. Limonov sok tudi zelo dobro vpliva na prebavo, posebno še, če se ponoči prebudiš in popiješ malo limonade. Ne pij pa samega soka, temveč vedno z vodo in sladkorjem. Če te boli glava, pomagą včasih že, če srkneš malo limonovega soka (precejenega) skozi nos. Včasih pomaga proti glavobolu tudi, če si navežeš narezane ploščice limone na senca in čelo. Če imaš drisko, pij vsake pol ure prekuhan limonov sok. Pri prehladu je zelo dobro, če piješ vročo limonado, ker pospeši potenje.

Mnoge bolezni povzroča pomanjkanje vitaminov. Ker pa ima prav limona posebno mnogo vitaminov, bi jo morali zaradi tega mnogo več uživati, tako na solati namesto kisa, potem v kompotih in močnatih jedeh. Vroče limonove kopeli za noge pri prehladu so zelo dobre. Pri škrlatinki ali malariji dajte bolniku piti čim več limonade, ker ublaži vročino in žejo. Grgranje limonovega soka uspešno pomaga proti angini. Raskave in razpokane roke, če si jih namažeš z limonovim sokom, se kaj hitro pozdravijo. Če se vrežeš in na rano kaniš limonovega soka, kri prej preneha teči. Tudi rano, ki se počasi zdravi, večkrat namaži z limonovim sokom, pa se bo hitreje celila. Ozebljene ude maži z limono. Pri vnetju dlesen in zob pomaga limonov sok. Usta pridno izpiraj s sokom, pa bo vnetje kmalu ponehalo. Da je čaj z limonovim sokom zelo okusen, to ve vsaka gospodinja.

Za kuhinjo

Golaževa juha (za štiri osebe). Sesekljaj 10 dek čebule. V kozi razbeli osem dek masti in prepraži čebulo. Ko je čebula svetlo zarumenela, primešaj žličico sladke paprike in zalij z dvema žlicama vode. Dodaj 30 dek na kocke narezanega govejega mesa, osoli, dodaj za noževo konico sesekljane kumne, ščep majarona, strok stlačenega česna in žlico paradižnikove mezge. Vse skupaj duši v lastnem soku, da postane meso mehko. Nato dodaj štiri olupljene in na kocke zrezane krompirje, premešaj in zalij s poldrugim litrom vode. Tako naj pokrito vre, da se krompir skoro razkuha in postane juha gostljata.

Krompirjevi cmoki. Skuhaj štiri krompirje. Kuhane olupi in na ribežnu zribaj (na deski). Štiri sirove krompirje olupi in zribaj, deni v čisto krpo in otisni vodo iz krompirja, kar je ostalo gošče na krpi, to primešaj h kuhanemu zribanemu krompirju, osoli, malo popopraj, dodaj eno jajce, dobro žličico moke in dve žlici raztopljene masti. Vse skupaj umesi v testo. Iz testa napravi približno osem cmočkov in jih zakuhaj v slanem kropu, kjer naj nepokriti vro 15 do 18 minut. Kuhane poberi v toplo skledo, zabeli s sirovim maslom ali mastjo, v katerem si zarumenila malo drobtin. Daš s solato ali češpljevo čežano na mizo.

Zelenjadna jed. V kozi razbeli pet dek olja in pet dek sirovega masla, prepraži eno drobno sesekljano čebulo, dodaj malo sesekljanega zelenega peteršilja in drobno zrezano zelenjavo kakor: 30 dek korenčka, 20 dek zelene (korenine), 10 dek peteršilja (korenine), dva pora, glavico ohrovta, pol kile krompirja, eno cvetačo, 20 dek stročjega fižola in dva do tri paradižnike. Osoli, malo popopraj in prilij toliko vode, da stoji voda pičlo za prst čez zelenjavo. Tako pokrito duši, ne da bi premešala, do mehkega. Daš kot samostojno jed na mizo.

Svinjsko meso z ohrovtom. Pol kile svinjskega mesa zreži na tenke koščke. V kozi segrej žlico masti. Na mast stresi meso in dodaj 15 dek drobno narezanega korenčka, eno sesekljano čebulo, tri olupljene in drobno zrezane krompirje, osoli, malo popopraj, dodaj nekaj zrn kumne, majarona in strok stlačenega česna. Vse skupaj dobro premešaj in zalij s toliko vode, da stoji voda pičlo za prst čez meso, ter pokrito duši. Zdaj očisti dve glavici ohrovta, zreži na debele rezance, posuj po mesu in duši, ne da bi premešala, pri zmernem ognju do mehkega. Daš z valjanci ali dušenim rižem na mizo.

Za smeh in kratek čas

POMOTA

Janez (v lekarni): »Dajte mi kaj za moj glavobol.«

Lekarnar: »Hvala, pri nas ga ne kupujemo.«

PRETEPAČ

Oče: »Zakaj se v šoli zmerom pretepaš? Kdaj pa misliš nehati?«

Sin: »Pojutrišnjem.«

Oče: »Zakaj pa ne prej?«

Sin: »Ker mislim jutri še enega premlatiti.«

POZNA GA

Gospodinja: »Ali ste že videli nov prstan, ki mi ga je kupil moj mož?«

Služkinja: »Poznam ga, milostljiva, meni je bil premajhen . . .«

ZLAGAL SE JE

A: »Kaj temu možu, ki je sedel sedem let v ječi, hočete dati svojo hčer za ženo?«

B: »Glej ga sleparja, meni pa je rekel, da je bil zaprt samo pet let!«

NAPAK GA JE RAZUMEL

Sinko prihiti k očetu: »Očka, zunaj prepeva neki mož in prosi, da bi mu pomagal.«

Očka: »Povej mu, da ne znam peti!«

VARČNOST.

A: »Čuj, prijatelj, kupil si premajhen klobuk.«

B: »Kaj hočem, treba je varčevati kjer se da.«

SAME NEVIHTE

»Povejte mi prijatelj«, pravi mornariški oficir pri izpitu mornariškemu pripravniku, »kaj bi storili, če bi vas presenetil na morju vihar?«

»Vrgel bi sidro, gospod kapitan.«

»Kaj pa če bi prihrumel silen vihar?«

»Vrgel bi drugo sidro.«

»A kaj če bi prihrumel še hujši vihar?«

»Vrgel bi tretje sidro.«

»Dobro. Zdaj mi pa povejte, kje bi dobili vsa ta sidra?«

»Na istem kraju, kjer bi vi našli vse te nevihte, gospod kapitan.«

August Šenoa

39

KMEČKI PUNT

»Bomo!« so rekli vsi s sklonjenimi glavami in solznimi očmi in poljubili roke svojemu vojvodi.

»Z bogom, bratje! Z Bogom, svoboda! Z Bogom, mila moja zibel,« je zaklical Gubec in se odtrgal od kmetov. »Gospod vojvoda, tukaj sem, vodi me.«

*

Nad stubiško dolino se je po vrhovih razlivala sinja mesečina. Šest ur sta se v tem dolu borila svoboda in sila, šest ur je tukaj svetil prvi žarek zavesti hrvatskega naroda in ugasnil. Kakor z enim zamahom kose izpodrezane ležijo dolge vrste bledih mrtvih junakov. V sinjo bleščavo noč sega rumeni požar zažganih vasi, iz katerih nosijo uskoki svoj plen. Skozi noč se razlega jok obupanih žen, drevje ob poti pa nosi sredi zime strašno sadje: na vsaki veji visi kmet.

Na gradu Stubici je veselo. Gospod Alapić gosti oficirje. Z zardelim licem sedi grbavec med pijano tolpo, naliva čaše, poje pesmi, z rujnim licem slavi pogin kmečke svobode. Gospod Alapić gosti svoje oficirje z rujnim vincem, slastno pečenko, belim kruhom in kmečkimi deklicami, ki so jih uskoki s silo privlekli na grad. Vino teče, oči žarijo, pesmi se glasijo, pogažena kmečka nedolžnost pa vpije obupano k Bogu iz svetlih oken stubiškega grada. Na pokopališču spijo mrtvi junaki, toda ena duša še živi. Na pragu cerkvice sedi bleda Jana, v krilu ji počiva mrtvo telo nenamenjenega zaročnika. Deklica ga poljublja, objema, gladi mu lase in mu s solzami šepeče v uho: »Moj! Moj! Moj!«

Eno okno v stolpu stubiškega gradu je temno. Močnih železnih križev se držita dve roki, okovani v težke verige, za njima pa gleda bledo lice na zapuščeno mrtvaško polje — Gubec! On čuje gosposke pesmi in smeh, kmečki jok in stok.

Prišla je druga nedelja v februarju 1573. leta. Skozi jutrni zrak so se razlegali zagrebški zvonovi, v zvonjenju pa je cinkalo zvonjenje mrtvaškega zvonca s cerkve sv. Marka. V ječo, kjer je prebil v molitvi svojo zadnjo noč Matija Gubec, je stopila straža in stražar je zaklical:

»Pojdimo! Čas je!«

Jetnik je še enkrat pokleknil, še enkrat je duhovnik nad njim razprostrl svoje roke. V sredi oborožene čete je šel iz ječe Pred Markovo cerkvijo se je trlo ljudi, glava ob glavi, človeška radovednost pa je tudi čakala ob oknih in na strehah. Meštni sodnik je šel z žezlom spredaj, ob konceh dve vrsti graiskih čuvarjev, za njimi kmet Pasanec v železju, zadaj pa rabelj v rdeči obleki in njegovi pomagači. Ponosno je dvigal jetnik glavo, gledajoč preko radovednih ljudi, ki so se stiskali in šepetali:

»Gleite, to je Gubec, kmečki kralj!«

Sredi trga se je pokazal prazen prostor, obkrožen z bansko vojsko, na njem pa ogenj in kolo. Žalostni sprevod je prišel tja. Tedaj je stopil pred ljudstvo sodnik, vzdignil žezlo in rekel:

»Ljudje, čujte! Tukaj stoji Matija Gubec, kmet iz Stubice, razbojnik, zločinec in požigalec, katerega zločinska roka se je vzdignila zoper božjo in človeško pravico, zoper kralja in deželno gospodo. Ta pa je Andrej Pasanec, pomagač zločinca Gubca in sam zločinec. Toda pravica je zmagala in za zločince je prišla sodba. Pasanec bo najprej s kolesom strt in odsekana mu bo glava. Matija Gubec pa, čigar hudobna duša se je predrznila igrati kralja, bo spreiel kraljevsko čast, kronan bo z razbeljeno krono na razbeljenem prestolu in nato razsekan na štiri kose.«

Gubec je obledel, zadrhtel, stisnil zobe in pogledal v množico. Množica se je zganila, sodnik pa je zlomljeno palico vrgel pred noge jetnikoma in spet zaklical:

»Rabelj, tvoja sta! Začni«

»Pasanec je poljubil Gubca, pokleknil pred duhovnika in strmel v zemljo, toda komaj ga je blagoslovil, so ga že zgrabili rabljevi hlapci in ga iztegnili po tleh. Rabelj je visoko zamahnil s težkim, okovanim kolesom in mu z njim začel razbijati kosti v rokah in nogah. Pri vsakem udarcu se je začul grozen krik iz trepetajočih, posinelih kmetovih usten. Ko je bilo končano, je hlapec vzdignil Pasanca za lase, rabelj je zamahnil z mečem in pokazal množici odsekano glavo. Razbito telo je rabelj vrgel na kolo, ki so ga rablji vzdignili in nataknili na pripravljen kol.

Med tem je stal Gubec bled in nem kakor kamen, gledal je predse, samo pri vsakem Pasančevem kriku mu je solza zablestela v očeh.

»Oče, zdaj pridem na vrsto jaz,« je šepnil duhovniku. »Bog mi pomagaj! Pog pomagaj ljudstvu!« Rabelj je pristopil. Toda Gubec je zamahnil z roko in rekel: »Počakaj, da še pomolim. Blagoslovi me, oče!«

Pokleknil je na zemljo, se prekrižal in zaklical:

»Bog! Daj mi pogum in moči! Naj mi s telesom ne umre duša! Za pravico in svobodo sem se vzdignil, za njo bom umrl. Odpuščam vsem — tudi Tahiju. Blagoslovi me, oče!«

»Sin moj, pojdi v miru, grehi so ti odpuščeni,« je rekel duhovnik z drhtečim glasom.

»Amen!« je dahnil jetnik. Rabelj ga je zgrabil in začel z njega trgati obleko. S silo so ga pritisnili na razbeljeni prestol. Lice mu je zardelo in zatrepetalo. Tedaj je pristopil rabelj in ga začel z razbeljenimi kleščami ščipati za roke, noge in razbeljena prsa. Povsod je zinila široka rana, telo je zadrhtelo, čelo je oblil gost pot, iz prsi se je izvijal zamolkel stok. Nazadnje je rabelj s kleščami vzel iz ognja razbeljeno krono iz železa

»Tukaj imaš krono, kralj,« je zaklical rabelj in pritisnil razbeljeno železo na Gubčevo glavo. Koža je počila, kri brizgnila, blede ustnice so zadrhtele, mrtva bledica je preletela Gubčevo lice, še enkrat je pogledal in šepnil:

»Za pravico umiram!« In je izdihnil.

*

V letu 1573. se je skoraj po desetih letih vsaj napol rešila ljuta pravda, ki je stala hrvaško ljudstvo toliko solz in krvi. Počasna pravda, ki sta jo umazala podkupovanje in prijateljstvo, je izrekla svojo zadnjo besedo šele tedaj, ko je že vsa kraljevina gorela s plamenom, ko so se sodniki sami ustrašili posledic svoje krivičnosti. Šele, ko je zakričalo obupano srce, pogaženo od Tahijevega besnenja, ko se je pred vsem svetom pokazalo brezno in sta se v nič devala zakon in red in ko se je užaljena vest kmečkega ljudstva vzdignila, da odpravi ta protinaturni greh, premoč plemstva, so zapustili plemiči stranko Tahija, ki je v splošnem metežu s svojo dušo, razjarjenim srcem, velim in razbolelim telesom samotaril na trdnem Susjedu kakor volk v svoji jami. Žolč mu je kipel, bil je besen, ko je z visokega stolpa gledal, kako se plamen kmečkega punta širi po vsej pokrajini. Še bolj pa je postal besen, ko mu je ban javil kaj sodišče zahteva, da kralj pod ostro grožnjo nemilosti želi, da se Heningovki, ki se je z njim bila za življenje in smrt in oholega plemiča v dno duše ranila s tem, da je svoje hčer obečala njegovemu sinu, nato pa jo dala malemu ubogemu plemiču, vrne polovica njenega imetka. Komisarji so gospo Uršulo spet uvedli v grad Susjed. Visoko je dvigala vdova glavo in oko ji je žarelo v zlobnem smehu. Tahi pa je s sklonjeno glavo čepel ob svoji peči, bulil v gladka kamenita tla in škripal z zobmi. Dva sovražnika sta stanovala pod isto streho, dve besni zveri v istem peklu.

Enkrat se je Tahi vendar še pokazal svetu. Dne 18. februarja l. 1573., nekaj dni po Gubčevi smrti, je zboroval v Zagrebu sabor kraljevin Dalmacije, Hrvatske in Slavonije. Ko se je bilo plemstvo dovolj nakričalo, se naenkrat privleče v zbor beloglav, sklonjen starec žoltega lica, oprt na berglje in v spremstvu svojega sina, Tahi. Na mah je bilo vse tiho, samo pridušen šepet je šel med zborovalci. Starec se je postavil pred vzvišeni sedež bana Draškovića, ki si je gladil glavo in svoje oči srdito upiral vanj. Tahi je vzdignil svojo suho desnico in z drhtečim glasom izpregovoril:

»Velemožni, prečastiti gospod ban! Slavni stanovi in redovi kraljevine! Pred vaš obraz prihaja starec, onemogli starec, pred vas, ki ste vrhovno sodišče kraljevine, in išče pravice. Vreden sem, da me branite, ker sem služil trem kraljem, ker je moja roka oslabela pod sabljo, ki sem jo sukal v obrambo domovine. Preštejte vse hude vojne, v vsaki je tekla Tahijeva kri. Danes sem suho deblo. Ne želim drugega, ko da zadnje dni svojega življenja mirno preživim pod svojo streho, da mirno umrem. Toda sovražniki mi tega ne pustijo. Zamahnili so s sekiro po tem suhem deblu. Ne morem mnogo govoriti, saj veste, česa vas prosim. Ko so zlobne duše proti meni naščuvale jezo kmetov, so ugledni komisarji s silo uvedli gospo Uršulo Heningovo v polovico mojega imetka, mojega pravim, ker sem ga kupil za lastni denar. To je krivica, velika krivica.« In starec je jezno zavrtel z glavo. »Jaz ne poznam komisarjev, jaz priznam samo vaše sodišče. Bodite pravični in vrnite mi, kar je moje. Jaz protestiram proti nasilju in naj izhaja tudi od kralja!« Starec je vzdignil glavo in z motnimi očmi pogledal bana.

»Slavna gospoda!« je Stjepko Gregorijanec ki je dotlej s sklonjeno glavo tiho sedel v kotu, jezno planil kvišku. »Slavna gospoda! — Protestirati moram tudi jaz za svojo taščo, gospo Heningovo. Ali smo tako daleč prišli? Ali sodišče in zakon v tej zemlji nič več ne veljata? Ali ni teklo že dovolj krvi? Ali je naj bo še več? Sodišče je reklo svoje, kralj je odredil in komisarji so odredili. Kdo se sme upirati kralju? Susjed in Stubica sta dediščina Heningovega rodu, tuja kukavica pa se je ugnezdila v tuje gnezdo in ga po razbojniško zasedla. Brez milosti je pritiskal ljudstvo, da so klici kipeli do Boga. Bili ste priče krvavih dogodkov. Veste, da je kmečka jeza grozila vsem pravicam plemstva. Kdo je vsega tega kriv? Tahi! In danes, ko je v domačem boju izdihnilo toliko duš, ko je naša domovina ena sama krvava puščava, ko je zaspana pravica po tolikih nesrečah vendar odprla oči, se povzročitelj vsega tega zla oglaša za svoje pravice. Kje ima ta človek dušo? Da ga le ni sram! Zdaj, ko so komisarji naredili prav, jih odklanja. Ko so storili krivico, ker so mu proti pravici izročili tuje imetje, jih je seveda priznaval. Zdaj se še drzne preko tega posvečenega praga stopiti pred bana!«

»Nehaj!« je drhteč zaklical Tahi, izbulil oči kakor tiger in pokazal bele zobe. »Brzdaj strupeno želo svojega jezika. Kdo je naščuval kmete, kdo jih je podkupoval? Ti! Ne govorim samo tebi, vsemu plemstvu govorim o svoji pravici, ki jo je kralj lastnoročno potrdil. Ti pa rajši popravi, kar si zagrešil, vrni Baltazarju dediščino, ki si jo temu slabiču ukradel, da, ukradel, ti, njegov brat in oskrbnik«

»Tahi laže!« je besnel Stjepko in stiskal pesti. »Medvedsko posestvo sem zastavil, da sem lahko popravil naše gospodarstvo.«

»Gospodje!« je zaklical Tahi, »jaz protestiram proti nasilju, dajte mi mojo pravico! Dajte!«

Starec je z očmi ošvignil ves zbor, ki je tiho poslušal prepir besne dvojice.

»Pravico mi dajte!« je zaškripal z zobmi.

Ono plemstvo pa, ki je svoje dni blazno pritrjevalo vsakemu Tahijevemu migljaju, ki mu je Tahi nekoč bil gospod in Bog, ono plemstvo je tokrat molčalo. Mraz je legel na starčevo dušo, da je sklonil glavo. Tedaj se je oglasil ban:

»Gospod Tahi! Kralj in sodišče sta rekla svoje in tako bo. Čujte, kaj mi je kralj še naročil. Heningova vam naj vrne denar, ki ste ga dali Batoru, vi pa zapustite Susjed, to je kraljev nasvet in moj.«

»Nikdar!« je zakričal Tahi in vzdignil glavo, kakor da ga je strela ošinila. »Nikdar, in četudi sam krali zapove. Na Susjedu bom umrl, ali ste čuli? Pojdiva, sinko, pojdiva! Tukaj ni pravice. Pojdiva, da jih ne vidim, teh strupenih kač.«

Tahi se je oprl na sina in se odvlekel iz tihe skupščine... (Dalje.)

Radio Ljubljana

od 4. do 11. julija

Nedelja, 4. julija: 8.00 Vesel nedeljski pozdrav (plošče). 8.40: Naše misli o proslavi zadružnega dne (dr. Basaj). 9.00: Čas, poročila, spored. 9.20: Prenos cerkvene glasbe iz cerkve sv. Ciirla in Metoda. 9.50: Verski govor (Filip Terčelj). 10.10: Vesel jutrni koncert (radijski orkester). 11.15: Ksilofon igra (plošče). 11.30: Otroška ura: Trije godci, oj nerode, spet zabredli so v nezgode (zvočna slika). 12.00: Koncert mladinskega pevskega zbora iz Žič. 13.00: Čas, spored, obvestila. 13.15: Kar imamo, to vam damo (plošče po željah). 17.00: Kmetijska ura: Mleko, neizrabljeni zaklad našega kmetijstva (Alojzij Obersne). 17.30: Ura lahke glasbe in Stanko Avgust s harmoniko. 19.00: Čas, vreme, poročila, spored, obvestila. 19.30: Nacionalna ura: I. ruski car Aleksander in pokreti balkanskih kristjanov (Dušan Nikolajević iz Beograda). 19.50: Slovenska ura: Sekstet iz Brnce (plošče); Ob slovenskih koroških jezerih (Janko Mikl). 20.30: Koncert (Jože Gostič — samospevi, profesor Lipovšek — klavir in radijski orkester). 22.00: Čas, vreme, poročila. spored. 22.15: Za krajši čas: Cimermanov trio.

Ponedeljek, 5 julija 12: Glasbene slike tujih dežel (plošče). 12.45: Vreme, poročila. 13.00: Čas, spored, obvestila. 13.15: Razigrani zvoki (plošče). 14.00: Vreme, borza. 19.00: Čas, vreme, poročila, spored obvestila. 19.30: Nacionialna ura. Značaj strelskih družin (Dušan Sinobad iz Beograda). 19.50: Zdravstvena ura (dr. Ivan Matko). 20.00: Nekaj citraških točk (plošče). 20.10: Zanimivosti. 20.30: Instrumentalni dueti: Klavir (Melita Gnjezdova) in harmonij (Dimitrij Kaškarov). 21.15: Beethoven: Pomladna sonata v F duru: (plošče). 21.30: Zvoki v oddih (radijski orkester). 22.00: Čas, vreme, poročila, spored. 22.15: Zvoki v oddih (radijski orkester).

Torek, 6. julija: 12.00: Kmečka godba, kmečki ples (plošče). 12.45: Vreme, poročila. 13.00: Čas, spored, obvestila. 13.15: Opoldanski koncert radijskega orkestra. 14.00: Vreme, borza. 19.00: Čas, vreme, poročila, spored, obvestila. 19.30: Nacionalna ura: Dalmacija ob koncu 19. stoletja. 19.50: Deset minut zabave. 20.00: The Boswell sisters pojo (plošče). 20.10: Strokovna vzgoja vajencev (inž. arh. Rado Kregar). 20.30: Violinski koncert profesorja Karla Rupla (pri klavirju profesor Lipovšek). 21.10: Zbor praških učiteljev (plošče). — 21.20: Skladbe finskega skladatelja Jesna Sibeliusa (radijski orkester). 22.00: Čas, vreme, poročila, spored. 22.15: Mojstri ritma (plošče).

Sreda, 7. julija: 12.00: Operni odlomki (plošče). 12.45: Vreme, poročila. 13.00: Čas, spored, obvestila. 13.15: Vse mogoče, kar kdo hoče (plošče po željah). 14.00: Vreme, borza. 19.00: Čas, vreme, poročila, spored, obvestila. 19.30: Nacionalna ura: Naše morje izvor zdravja (dr. Zelić iz Beograda). 19.50: Šah. 20.00: Nedbal: Od bajke do bajke popuri (plošča). 20.10: Kočevska in njene pravljice (Marjan Tratar). 20.30: Koncert koroškega pevskega zbora. 21.20: Koncert na harmoniki (Rudolf Pilih). 22.00: Čas, vreme, poročila, spored. 22.15: Zdaj pa zaplešimo (radijski orkester).

Četrtek, 8. julija: 12.00: Slavne pevke (plošče). 12.45: Vreme, poročila. 13.00: Čas, spored, obvestila. 13.15: Koncert baletne glasbe (plošče). 14 00: Vreme, borza. 19.00: Čas, vreme, poročila, spored, obvestila. 19.30: Nacionalna ura. Žena v naši kriminalni statistiki (Boris Bognolo iz Ljubljane). 19.50: Deset minut zabave. 20.00: Honegger: Pacifik, sinfonična slika (plošča). 20.10: Javna dela v dravski banovjni (Udruženje jugoslovenskih inženjerjev in arhitektov). 20.30: Večer operne glasbe (sodelovali bodo Ivan Franzl, radijski orkester in prof. Lipovšek. 22.00: Čas, vreme, poročila, spored. 22.15: Vesela glasba (radijski orkester).

Petek, 9. julija: 12.00: Iz naših krajev in gajev (plošče). 12.45: Vreme, poročila. 13.00: Čas, spored, obvestila. 13.15: Širom Jugoslavije (igral bo radijski orkester). 14.00: Vreme, borza. 19.00: Čas, vreme, poročila, spored, obvestila. 19.30: Nacionalna ura: Ljubomir Nedić kot književni kritik. 19.50: Zanimivosti (dr. Ksenija Atanasijevićeva iz Beograda). 20.00: Udovičeva in Laušetova (plošče). 20.10: Kmečka žena (Kristina Hafnerjeva). 20.30: Koncert veselih pesmi in arij (pela bo Pavla Lovšetova, pri klavirju bo profesor Lipovšek), vmes koncert radijskega orkestra. 22.00: Čas, vreme, poročila, spored. 22.15: Angleške plošče.

Sobota, 10. julija: 12.00: Plošče vesele se bodo vrtele. 12.45: Vreme, poročila. 13.00: Čas, spored, obvestila. 13.15: Plošče vesele se bodo vrtele. 14.00: Vreme. 18.00: Pevski sekstet »Mladost«. 18.40: Pogovori s poslušalci. 19.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila. 19.30: Nacionalna ura. Naša dramska literatura v zagrebškem gledališču v l. 1936/37. (Mesarić iz Zagreba). 19.50: Pregled sporeda. 20.00: O zunanji politiki (dr. Alojzij Kuhar). 20.30: Prenos sinfoničnega koncerta z Dobrne. 22.00: Čas, vreme, poročila, spored. 22.15: Pisan drobiž, pa kar vse navzkriž (plošče).

Mali oglasi

JABOLČNIK

Ali ste se že prepričalo, da le iz snovi Jablus naredite izvrsten jabolčnik ali hruškovec tudi, ne da rabite naravni sadjevec. S povzetjem stane za 50 litrov 35.50, za 75 litrov 49.50, za 100 litrov 64, za 150 litrov 89.50 za 300 litrov 176 dinarjev. Stotine pohvalnih pisem. Glavno zastopstvo: Franc Renier, Podčetrtek.

PRODAM PRVOVRSTNO DOBIČKANOSNO POSESTVO

približno 15 oralov sestoječe iz njiv, sadovnjaka, gozda, vinograda in travnika. Vsi poslopja so zidana in z opeko krita. Janez Domitar, Vinička vas Sv. Barbara — Maribor.

SUHI RIPS, SOLNČNICE IN BUČNICE

zamenjajte za prvovrstno olje v Senčarjevih trgovinah Mala Nedelja, Ljutomer in Štrigova.

OSTANKI

IZ MARIBORSKIH TEKSTILNIH TOVARN,

pristnobarvni, brez napak, noben kos izpod 3 m, in sicer:

Paket »Serija H« z vsebino 16—21 m prima oxfordov, cefirjev, touringov in frenžev za posebno močne moške srajce v najlepših vzorcih.

Paket »Serija M« z vsebino 16—21 m pralnega blaga za ženske obleke in dečve, kretona in druka za predpasnike, delena, krepa in polsvile za bluze in obleke v izbano lepi sestavi.

Paket »Serija « z vsebinZo 3—3.20 m dobrega sukna za moško obleko, damski kostum, oziroma plašč. **Vsak paket poštnine prosto samo 136 Din.**

Serijo H in M pošiljam tudi mešano, torej vsakega pol. Stalna zaloga ostankov finega sukna in kamgarna od 62 Din naprej. Neprimerno vzamem nazaj in zamenjam. Pišite še danes na razpošiljalnico »KOSMOS«, Maribor, Kralja Petra trg.

V SEVNICI

ob cesti poleg industrije, tik ob železniški postaji je naprodaj stavbena parcela 7.600 kv. m. Tudi so naprodaj ob banovinski cesti gozd mešanega nasada (bukov za sekanje) v površini 28.200 kv. m, nadalje kozolec s šestimi okni in dve hiši v trgu Sevnici za gotovino po povoljni ceni. Informacije na upravo »Domovine« pod šifro »Ugodna prilika«.

BOLEČINE V NOGAH ZBADANJE V ŽULJIH

V tej mlečni kopeli boste takoj našli olajšanje

Oksigen — veliki čudotvorec

Pest Saltrat Rodella enostavno raztopite v topli vodi. Pazite, kako spušča oblake majhnih mehurčkov oksigena. Najhujše bolečine v nogah in gležnjih prenehajo, ko pomočite v to mlečno kopel noge. Če so noge vnete, rdeče ali če srbijo, vse to takoj preneha kakor z neko magijo. Ozebline in odrgnjena mesta zacelijo. Ta oksigenirana voda prodre do samih korenin tudi najtrdovratnejših žuljev. Kmalu jih boste lahko odstranili s prstom. Otekline izginejo. Čevlji Vas ne tiščijo več, hoja Vam bo v veliko zadovoljstvo, — kakor da bi imeli peruti na nogah. Saltrat Rodell predpisujejo zdravniki. Prodajajo ga in jamčijo zanj lekarnarji.

NOVOST! **Samo Din 98.—**

St 63.719 Cenena, a dobra Shock-Prof zapestna ura, točno regulirana, lep kromiran okrov zapestnica iz usnja — Stevilčnica in kazalo osvetljena (Radium)

Din 98.—.

Zahtevajte veliki cenik, ki ga dobite zastonj in poštnine prosto Velike izbera ur, zlatnine in srebrnine

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici

H. SUTTNER, LJUBLJANA 6.

BURET

lister in vsa lahka letna oblačila v elegantni izdelavi nudi ceneno

PRESKER

SV. PETRA CESTA 14

HRANILNE VLOGE

vseh denarnih zavodov, terjatve in vrednostne papirje vnovčim najkulantneje po najvišji ceni takoj v gotovini A. Planinšek, Ljubljana, Beethovnova ul. 14. Telefon 35-10.

UGODNA PRILIKA

Zaradi onemoglosti posestnika sta naprodaj vodna žaga v dobrem stanju in nova stanovanjska hiša s posestvom ali brez posestva. Žaga zelo zaposljena. Lesa za žaganje dovolj. Informacije se dobe v glavni trafiki v Sevnici.

Izdaja za konzorcij »Domovine« Adolf Ribnikar. Urejuje Filip Omladič. Za Narodno tiskarno Fran Jeran.